



26 februari—2 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 1 mars

Sid.

Interpellation av herr Palm ang. flygverksamheten vid Barkarby flygflottilj	6
---	---

Onsdagen den 2 mars

Svar på interpellation av herr Olofsson, Uno, ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.	9
Ändrad sista dag för val av justitie- och militieombudsmän	13
Om viss ändring i kommunala vallagen	16
Utredning rörande ny kommunindelning	18
Investeringsanslag avseende försvarsdepartementets verksamhetsområde:	
Byggnadsåtgärder för effektivisering av värnpliktsutbildningen	19
Förråd för armén	21
Vissa byggnadsarbeten för armén	21
Anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt	21
Anordnande av lokaler för flygtekniska försöksanstalten	22
Vissa byggnadsarbeten för flygvapnet	22
Vissa flygfältsarbeten m. m.	23
Anläggningar för el- och teleutrustning	23
Anordnande av vissa drivmedelsförråd	24
Vissa ammunitionsförråd	24
Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier ..	24
Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet)	25
Övriga befästningsarbeten	25
Anskaffning av maskiner m. m. för försvarets fabriksverk	26
Vissa byggnadsarbeten för försvarets fabriksverk	26
Beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg	27
Avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader	32
Om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag	34
Om upphävande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete..	37
Prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.	39
Användningen av benämningen glass	45

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 2 mars	Sid.
Utrikesutskottets utlåtande nr 1, ang. godkännande av handels- och betalningsavtal med Rumänska Folkrepubliken m. m.	13
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 1, ang. ändrad sista dag för val av justitie- och militieombudsmän	13
— nr 2, om viss ändring i 52 § 2 mom. kommunala vallagen	16
— nr 3, om utredning rörande ny kommunindelning	18
Statsutskottets utlåtande nr 24, ang. anslag å kapitalbudgeten: ecklesiastikdepartementet	19
— nr 25, ang. anslag å kapitalbudgeten: försvarsdepartementet	19
— nr 26, ang. fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag: inrikesdepartementet	27
— nr 27, ang. frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan	27
Bevillningsutskottets betänkande nr 7, om rätt till värdeminskningsavdrag beträffande flisugnar och flishuggningsmaskiner	27
— nr 11, ang. beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg	27
— nr 12, om visst tillägg till direktiven för 1953 års trafikutredning	32
— nr 13, ang. avdrag vid beskattningen för fördyrade levnads-kostnader	32
— nr 15, om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag	34
— nr 16, om rätt för småföretagare till vissa avdrag vid inkomst-taxeringen m. m.	36
— nr 18, om skattefrihet för premier i samband med företagsnämndernas förslagsverksamhet	36
Bankoutskottets utlåtande nr 5, om åtgärder för samverkan på arbetsmarknaden i syfte att säkra en lugn utveckling i samhälls-ekonomien	37
Första lagutskottets utlåtande nr 7, om överflyttning av frågor om indragning av körkort på grund av trafikförseelser från länsstyrelse till domstol	37
— nr 8, om anslag för upprättande av register till justitieombuds-mannens ämbetsberättelser för åren 1911—1960	37
— nr 9, om skärpta bestämmelser rörande nöjestillställningar å juldagen, långfredagen och påskdagen	37
— nr 10, ang. befogenheten att besluta om åtal mot svensk medborgare för utom riket förövat brott	37
Tredje lagutskottets utlåtande nr 2, om upphävande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete	37
— nr 4, om ändring i jordförvärvslagen m. m.	39
— nr 5, ang. användningen av benämningen glass	45
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, ang. pornografiska tidskrifter	47

Fredagen den 26 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 19 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelser till
Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda framställ-
ningar rörande egentliga statsutgifter
för budgetåret 1960/61 under första huvud-
titeln, avseende anslagen till kungl.
hov- och slottsstaterna;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande egentliga statsutgif-
ter för budgetåret 1960/61 under andra
huvudtiteln, avseende anslagen inom
justitiedepartementets verksamhetsom-
råde;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande egentliga statsutgif-
ter för budgetåret 1960/61 under tredje
huvudtiteln, avseende anslagen inom
utrikesdepartementets verksamhetsom-
råde;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda framställ-
ningar rörande egentliga statsutgifter för
budgetåret 1960/61 under tolfte huvud-
titeln, avseende anslagen inom civilde-
partementets verksamhetsområde;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda framställ-
ningar angående anslag å kapitalbudget-
ten för budgetåret 1960/61, i vad avser
utrikesdepartementets verksamhetsområ-
de; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda framställ-
ningar angående beredskapsstat för för-
svarsväsendet för budgetåret 1960/61.

Anmälades och godkändes första lagut-
skottets förslag till riksdagens skrivelse,
nr 76, till Konungen i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition angående kri-
minalstatistiken.

Föredrogs och hänvisades till behand-
ling av lagutskott Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 54, med förslag till kungörelse
om ändring i livsmedelsstadgan den 21
december 1951 (nr 824).

Anmälades att till kammaren överläm-
nats

dels Kungl. Maj:ts skrivelse nr 53, an-
gående val av ombud jämte suppleanter
i Europarådets rådgivande församling;

dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr
56, med förslag till förordning angäen-
de byggnadsforskningsavgift, m. m.

Den kungl. skrivelsen och den kungl.
propositionen blevo nu var för sig före-
dragna och lagda på bordet.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition om
godkännande av handels- och betalnings-
avtal mellan Sverige och Rumänska
Folkrepubliken m. m.;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner
angående ändrad sista dag för val av
justitie- och militieombudsmän;

nr 2, i anledning av väckta motioner
om viss ändring i 52 § 2 mom. kommu-
nala vallagen; samt

nr 3, i anledning av väckta motioner
om utredning rörande ny kommunin-
delning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda framställ-

ningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61, i vad avser ekklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61, i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, avseende inrikesdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om rätt till värdeminskningsavdrag beträffande flisugnar och flishuggningsmaskiner;

nr 11, i anledning av väckta motioner rörande beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg;

nr 12, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till direktiven för 1953 års trafikutredning;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader;

nr 15, i anledning av väckt motion om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag;

nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt för småföretagare till vissa avdrag vid inkomsttaxeringen m. m.; samt

nr 18, i anledning av väckt motion om skattefrihet för premier i samband med företagsnämndernas förslagsverksamhet;

bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om åtgärder för samverkan på arbetsmarknaden i syfte att säkra en lugn utveckling i samhällsekonomin;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väcka motioner om överflyttning av frågor om indragning av körkort på grund av trafikförseelser från länsstyrelse till domstol;

nr 8, i anledning av en av justitieombudsmannen till riksdagen gjord framställning om anslag för upprättande av register till justitieombudsmannens ämbetsberättelser för åren 1911—1960;

nr 9, i anledning av väckta motioner om skärpta bestämmelser rörande nöjeställningar å juldagen, långfredagen och påskdagen; samt

nr 10, i anledning av väckta motioner angående befogenheten att besluta om åtal mot svensk medborgare för utom riket förövat brott;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av motioner om upphävande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 4, i anledning av motioner om ändring i jordförvärvslagen m. m.; samt

nr 5, i anledning av motioner rörande användningen av benämningen glass; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner angående pornografiska tidskrifter.

Anmälades och bordlades en av herr *Bergh, Ragnar*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 526, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Stockholm.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.09.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 1 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 23 och 24 nästlidne februari.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet för veckan den 29 februari—den 5 mars 1960.

Ekshärad den 29 februari 1960

Bertil Jonasson

Att riksdagsman *Bertil Jonasson*, Ekshärad, på grund av influensa är oförmögen till arbete fr. o. m. den 27/2—den 6/3 1960 intygas.

Ekshärad den 29/2 1960

Morten Braae

Provinsialläkare

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag vördsamt anhålla om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet t. o. m. den 5 mars 1960.

Örnsköldsvik den 29 februari 1960

Axel Johannes Andersson

Att riksdagsman *Axel Andersson*, Örnsköldsvik, fortfarande på grund av sjukdom är oförmögen att delta i riksdagsarbetet t. o. m. den 5/3, intygas härmed.

Länslasarettet, Örnsköldsvik, den 26 februari 1960

Alf Lundgren

Lasarettsläkare

De begärda ledigheterna beviljades.

Vidare upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att herr riksdagsman *Carl U. Olsén*, Kyrktåsjö, på grund av influensa är oförmögen till arbete fortfarande, minst till och med den 7/3 1960, intygas.

Hoting den 26/2 1960

J. Pettko

leg. läkare

Kammaren beviljade herr Olsén fortsatt ledighet från riksdagsgöromålen till och med den 7 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1960 den 1 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse riksdagens justitieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr f. d. lagmannen *Tor Alfred Bexelius* med 47 röster.

Dessutom avgavs en blank valsedel.

Georg Branting *K. G. Ewerlöf*

J. Onsjö *Bertil von Friesen*

År 1960 den 1 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse en ställföreträdare för riksdagens justitieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr hovrättsrådet *Carl Ulf Vilhelm Lundvik* med 46 röster.

Dessutom avgavs en blank valsedel.

Georg Branting *K. G. Ewerlöf*

J. Onsjö *Bertil von Friesen*

Interpellation ang. flygverksamheten vid Barkarby flygflottilj

År 1960 den 1 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse riksdagens militieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr f. d. rådmannen Erik Anton Wilhelmsson med 33 röster.

Dessutom avgåvos tretton blanka valsedlar. Ytterligare en valsedel kasserades.

Georg Branting *K. G. Ewerlöf*
J. Onsjö *Bertil von Friesen*

År 1960 den 1 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse en ställföreträdare för riksdagens militieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr häradshövdingen Karl Hugo Henkow med 44 röster.

Dessutom avgåvos två blanka valsedlar.

Georg Branting *K. G. Ewerlöf*
J. Onsjö *Bertil von Friesen*

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 77, till Konungen i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av 14 § 6 mom. folkbokföringsförordningen.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 53, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 16 innevarande månad företaga val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dem.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 56, med förslag till förordning angående byggnadsforskningsavgift, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 526.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—3, statsutskottets utlåtanden nr 24—27, bevillningsutskottets betänkanden nr 7, 11—13, 15, 16 och 18, bankoutskottets utlåtande nr 5, första lagutskottets utlåtanden nr 7—10, tredje lagutskottets utlåtanden nr 2, 4 och 5 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 52, med förslag till lag om ändring i vattenlagen, m. m.;

nr 57, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken; och

nr 58, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.

Interpellation ang. flygverksamheten vid Barkarby flygflottilj

Herr PALM (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Det principbeslut som fattades av föregående års riksdag an-

Interpellation ang. flygverksamheten vid Barkarby flygflottilj

gående indragningen av Svea flygflottilj (F 8 Barkarby) hälsades med stor tillfredsställelse av de bostadsplanerande organen i Stockholms norra förorter. Ett intresse som också delas av Stockholms stad med hänsyn till den framtida utbyggnaden av Stor-Stockholm och huvudstadens krympande markreserver för bostadsändamål.

Det torde vara allmänt känt att den hittillsvarande flygverksamheten hindrat exploateringen av stora markområden i anslutning till flygfältet främst på grund av reaplanens bullerstörningar. Riksdagens principbeslut skulle emellertid innebära att flygflottiljen indrages från och med 1963.

Med denna utveckling i sikte har arbetet med stadsplaner pågått bl. a. i Sollentuna köping som i de berörda områdena har planer på nybebyggelse som skulle ge bostäder åt cirka 12 000 människor.

Dessa omfattande byggnadsplaner synes nu hotade då den tidsplan om organisationsförändringarna som är utarbetad av chefen för flygvapnet innebär en ganska omfattande flygverksamhet även i fortsättningen vid flottiljen vid Barkarby. Det gäller här främst stabsflygningarna som skulle fortsätta sedan divisionerna vid F 8 flyttats från Barkarby.

Detta ger en tydlig anvisning om att problemen kan väntas kvarstå i berörda områden.

Den under 1950-talet pågående bullerutredningen har tidigare inte velat ta någon definitiv ställning, och byggnationen har inte kunnat ske då man tidigare fått avslag på stadsplanerna. Det är väl att märka att kungl. byggnadsstyrelsen i övrigt inte ifrågasatt de berörda områdenas lämplighet för utbyggnad. Ett 14-våningshus får dock byggas på dispens inom detta »bullerstörda» område, för vilket man i övrigt i dag inte kan ge bestämt besked i vilken omfattning och takt den fortsatta byggnationen får ske.

Den fortsatta flygverksamheten vid Barkarby efter år 1963 torde också utgöra ett mycket allvarligt irritationsmo-

ment ur trafiksäkerhetssynpunkt för det civila trafikflyget vid såväl Bromma som Arlandafältet. Att döma av den uppfattning som kungl. luftfartsstyrelsen givit klart uttryck för har man — trots att ett trafikregleringsschema finns upprättat inom berörda områden — intresse av att flygverksamheten vid Barkarby starkt begränsas med hänsyn till den ökade flygtrafik som kommer att ske när Arlandafältet tas i bruk.

Med hänvisning till ovanstående anholder jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande frågor:

Kan man förvänta att flygverksamheten vid Barkarby flygflottilj efter 1963 kommer att begränsas i sådan utsträckning att den inte kommer att utgöra något hinder för de berörda kommunernas fortsatta bostadsbyggande?

Överväger statsrådet, när F 8 indragits, åtgärder som innebär att stabsflygningarna dirigeras till andra flygfält — exempelvis den närbelägna Tullinge flygflottiljs — för att bl. a. tillmötesgå det civila trafikflygets naturliga krav på största möjliga säkerhet?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 527, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Stockholm;

nr 528, av herr *Kajser*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 40, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1960 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse;

nr 529, av herr *Sveningsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 43, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207);

nr 530, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.;

nr 531, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.;

nr 532, av herr *Pålsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.; och

nr 533, av herr *Sveningsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.16.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 2 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med hänvisning till bifogade läkarintyg anhålles härmed om ledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Uddevalla den 29/2 1960

Einar Dahl

Riksdagsman *Einar Dahl*, 04 03 01, Kristinebergsvägen 16, Uddevalla, vårdas fr. o. m. den 27 februari 1960 å kirurgiska avdelningen, lasarettet, Uddevalla, för brott i hö. armbågsled (Fract. supra condylaris humeri dx).

Herr Dahl beräknas få kvarstanna på sjukhuset ännu några dagar och kan väntas bli sjukskriven sammanlagt 6—8 veckor.

Centrallasarettet, Uddevalla, den 29/2 1960

Ian Goldie

leg. läkare

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr Dahl på grund av det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret vore oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet.

Ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Uno Olofssons interpellation angående åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m., erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Uno Olofsson har frågat om jag vill redogöra för de åtgär-

der, som från statsmakternas sida under senare år vidtagits i syfte att minska de s. k. mörkerolyckorna, samt vilka särskilda åtgärder som vidtagits eller planerats för att motverka de på senare tid allt vanligare trafikolyckorna i samband med sparkåkning.

Mörkerolyckorna i trafiken utgör otvivelaktigt ett av de största trafiksäkerhetsproblemen. Enligt tillgängliga uppgifter ur den officiella statistiken skulle av de cirka 57 000 vägtrafikolyckor, som inträffade år 1959, 18 000 eller cirka 30 procent ha skett i mörker. Samma proportion gäller för åren 1957 och 1958. I samband med mörkerolyckorna förolyckades 329 personer år 1957, 310 år 1958 och 326 år 1959.

Bland de åtgärder, som under senare år vidtagits för att söka öka trafiksäkerheten under mörker, vill jag först nämna de alltmera skärpta föreskrifter om effektiva lykt- och reflexanordningar för motorfordon och cyklar m. fl., vilka under senare år införts i flera etapper bl. a. på förslag av 1953 års trafiksäkerhetsutredning. Kontrollen av fordonens belysningsanordningar har vidare successivt skärpts från polisens och bilinspektionens sida. Myndigheterna har godkänt användningen av s. k. asymmetriskt mötesljus på motorfordon. Sådant ljus medför en bättre belysning av vänstra vägkanten vid avbländning. Omfattande undersökningar pågår därjämte rörande möjligheten att ytterligare förbättra fordonsbelysningen i tekniskt hänseende.

Vad beträffar fotgängarna, som ju i detta sammanhang är en särskilt utsatt trafikantgrupp, har Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande och enskilda sammanslutningar intensifierat sin upplysning och propaganda för att begränsa mörkerolyckornas antal. Man söker därvid bl. a. förmå allmänheten, icke minst barnen, att gå på vägens högra sida, om gångbana saknas, och att skydda sig genom att i större utsträck-

Ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

ning än som hittills varit fallet bära t. ex. reflexförsedda kläder för att bli lättare upptäckta under mörker. Under en planerad riksomfattande trafiksäkerhetskampanj i år kommer vidare mörkerolyckorna att särskilt uppmärksammas.

Av stor praktisk betydelse har också varit införandet av parkeringsförbud och fortsatt utbyggnad av väl markerade uppställningsplatser å lämpliga vägrenar jämte särskilda gång- och cykelbanor för vissa livligt trafikerade vägsträckor. Belagda vägar förses undan för undan med ljusreflekterande mitt- och kantlinjemarkeringar.

Även trafiksäkerhetsforskningen ägnar mörkerolyckorna ett ökat studium I detta sammanhang vill jag erinra om vad andra lagutskottet förra året uttalade i anledning av motioner om föreskrifter rörande fordon, som i mörker ställts upp på väg utom tätbebyggt område. Det skulle enligt utskottet vara av värde om det statistiska materialet kunde utökas och bearbetas, så att man kunde få fram säkert underlag för ytterligare åtgärder mot mörkerolyckorna. I enlighet härmed uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut i juni 1959 åt statens trafiksäkerhetsråd att i samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen företa den av utskottet förordade undersökningen. Som exempel på rådets arbete med dessa frågor kan nämnas pågående studium i ett försöklän av mörkerolyckornas frekvens för skilda olyckstyper samt undersökningar på rådets uppdrag vid psykologiska institutionen i Uppsala rörande gränserna för synsinnets prestationsförmåga under körning i mörker.

Beträffande interpellantens andra fråga, som rör olyckor i samband med sparkåkning, vill jag nämna, att jag helt nyligen i andra kammaren besvarat en enkel fråga av samma innehåll. Jag framhöll då bl. a., att under det arbete med partiella reformer av vägtrafikförfattningarna, som bedrivs inom kommunikationsdepartementet, uppmärksamheten varit riktad även på ifrågasvarande slag av trafikolyckor. En mycket vanlig olyckstyp är sammanstötning mellan mo-

torfordon och sparkstötting i mörker. Detta hänger samman med att sparkstöttingarna i allmänhet inte är försedda med lykta eller reflexanordningar. Tyvärr möter det vissa svårigheter att anbringa lyktor eller reflexer så, att de får avsedd verkan. En annan åtgärd som kan övervägas är, som interpellanten också berört, att genomföra en ändring av reglerna i vägtrafikförordningen av innebörd att sparkstötting skall föras på den högra och inte som nu på den vänstra delen av vägbanan. Då det är svårt att utan närmare utredning taga definitiv ställning till denna fråga, är det min avsikt att inom kort föreslå Kungl. Maj:t att ge statens trafiksäkerhetsråd i uppdrag att låta utreda vilka åtgärder, som kan vara ägnade att minska risken för olycksfall vid förande av sparkstötting samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som utredningen kan föranleda.

Avslutningsvis vill jag särskilt understryka, att de i interpellationen berörda frågorna om mörkerolyckor med hänsyn till deras stora vikt bör inta en framskjuten plats i det fortsatta reformarbetet för trafiksäkerhetens höjande.

Med detta anser jag mig ha besvarat herr Olofssons interpellation.

Herr **OLOFSSON, UNO**, (fp):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ber jag att få framföra mitt tack för interpellationens besvarande. Av svaret framgår med all önskvärd tydlighet att berörda statsmakter med statsrådet i spetsen mycket väl inser vikten av de problem som vi här har att brottas med. Jag har också anledning att tacksamt notera de åtgärder som redan har vidtagits eller inom den närmaste tiden kommer att vidtagas.

Allteftersom biltätheten i vårt land ökar kommer ju olycksrisken för sådana trafikanter som gående, sparkstöttingåkande eller sparkeykelåkande och i övrigt alla, som färdas med mindre fordon på vägarna, att bli allt större. Vilka åtgärder som bör vidtagas för att få en

Ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

bättre tingens ordning rådande på det här området kan naturligtvis diskuteras. Alla utvägar måste prövas då det gäller att nå ett bättre resultat.

I interpellationssvaret talas om upplysningsverksamhet, och det är alldeles riktigt att sådan bör bedrivas. Den upplysningskampanj som Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har utfört och utför är givetvis av mycket stor betydelse. Men nu finns det vissa befolkningsgrupper som man knappast kan hjälpa genom upplysning. Den ena är ungdomen. Allteftersom motorfordonen på våra vägar ökar i antal blir ungdomen så att säga mer eller mindre immun mot alla dessa fordon. Barn och ungdom lägger numera knappast märke till en bil.

Den andra befolkningsgruppen är åldringarna. Åldringar är naturligtvis angelägna om att uppträda på rätt sätt i trafiken, men deras reaktionsförmåga är helt naturligt mer eller mindre avtrubbad, och de reagerar på ett sätt, som ofta kan innebära vissa vådor.

Sparkstöttingen är framför allt ett de äldre människornas fortskaffningsmedel, och jag är övertygad om att kommunikationsministern har precis samma erfarenhet som jag av hur sparkstöttingar framförs på vägarna. När man kör bil och börjar närma sig en sparkstöttingåkare, skall man enligt lag och förordning signalera i god tid. När sparkstöttingåkaren så småningom hör signalen — ibland kan det behövas flera signaler; hur många beror på vederbörandes hörsel — blir reaktionen oftast den att han vänder sparkstöttingens främre del mot väggkanten, så att de långa medarna vänds utåt vägen. Då är frågan, om bilen har en sådan hastighet att föraren kan stanna sitt fordon innan en olycka inträffar.

Nu börjar sparkstöttingarna mer och mer försvinna ur trafiken, allteftersom vägarna blir bättre grusade på vintrarna, men då kommer sparkcykeln i stället och övertar sparkstöttingens plats som fortskaffningsmedel för de äldre och mera handikappade människorna.

Det har diskuterats olika metoder att

komma till rätta med alla dessa problem. Bl. a. har i olika sammanhang talats om att vi skulle införa fartbegränsning på våra vägar. Jag tror inte att det är rätta sättet att lösa dessa problem. Vår nuvarande trafikförordning säger, att man icke skall köra fortare än att man i varje särskild situation kan behärska sitt fordon. Det är riktigt. Skulle man införa fartbegränsning, skulle det kunna innebära att man resonerar så här: »Jag kör inte fortare än vad som är tillåtet.» Detta kan emellertid i många många fall vara mer än tillräckligt för att en olycka skall inträffa. Man måste naturligtvis bedöma farten allt efter vägförhållandena och situationen i varje särskilt fall.

Man har också diskuterat tanken att införa skärpta bestämmelser. Jag tror det är en väg som vi bör pröva — skärpta bestämmelser om reflexanordningar på alla fordon, strängare bestämmelser om parkering m. m. Jag tror att vi måste komma dithän att varje trafikant, antingen han är gående eller använder något av de enklare fortskaffningsmedlen, måste ha en reflexanordning så att biltrafikanterna upptäcker honom på ett tidigt stadium. Jag tror också att vi, även om det kostar staten litet mera pengar, mer än hittills måste ägna oss åt att underhålla våra vägar vintertid, så att den nu ofta rådande halkan inte blir en fara för trafikanterna. Vi måste sända bättre. Vi måste grusa våra vägar bättre. Ett sparsamhetsnit på detta område är såvitt jag förstår en missriktad sparsamhet.

Det är med dylika metoder som vi skall gå fram, och den utredning som statsrådet nu signalerar i sitt svar är naturligtvis helt i sin ordning. Jag hoppas att denna utredning mycket snart skall leda till resultat. Jag är övertygad om att sparkstöttingåkare och sparkcykelåkare med fördel skulle kunna färdas på vägens högra sida. Men det får naturligtvis utredningen ge närmare besked om.

Till sist vill jag endast säga, att vi icke får blunda för dessa svårigheter. Vi får icke låta en stor del av våra barn och ungdomar offras för vår mer eller mind-

Ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

re välbetänkta lust att färdas fort fram på våra vägar. Vi måste hjälpas åt att få till stånd en bättre tingens ordning.

Slutligen vill jag ännu en gång tacka statsrådet för hans svar.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skall icke lägga mig i den principiella delen av denna debatt, men det var en detalj i statsrådets svar, som jag skulle vilja knyta ett par reflexioner till.

Statsrådet nämnde att bland de åtgärder, som vidtagits för att öka trafiksäkerheten under mörker, finns föreskrifter om effektiva lykt- och reflexanordningar för motorfordon och cyklar. Beträffande cyklarna har jag flera gånger undrat hur denna bestämmelse efterlevs. Det är nu ett antal år sedan man införde bestämmelsen att det skall finnas inte bara reflexanordning utan även bakljus på cyklarna när man färdas i mörker. Men dessa anordningar förekommer ytterligt sporadiskt. Ofta förekommer de inte alls. Det händer att man har kattöga men inte bakljus.

Jag undrar om någon kontroll förekommer härvidlag. Genom att bestämmelsen endast gäller vid färd i mörker är det givet att varje cyklist, som inte har ett sådant kattöga på sin cykel på dagen uppfyller lagens krav, medan efterlevnaden är mycket svår att kontrollera i mörker. Jag frågade en gång några polismän hur det var ställt inom deras distrikt med denna bestämmelse. De svarade att det inte finns någon möjlighet att övervaka efterlevnaden av bestämmelsen, ty då skulle de inte få göra något annat.

Förmodligen har varje bilist som kört i mörker varit utsatt för faran att köra på en cyklist som åkt på vägens vänstra sida. Mig personligen har det hänt ett par gånger när det varit mörkt, att jag först i allra sista stund upptäckt en cyklist som åkt precis framför bilen och inte haft några reflexanordningar. En gång råkade detta hända vid möte med en annan bil, och det var då rena slum-

pen som gjorde att det inte blev en olyckshändelse — eftersom farten var ganska låg lyckades vi behärska situationen.

Jag tror att det är mycket viktigt, att den bestämmelse, som nu finns, också efterlevs. Med rådande trafikintensitet kan man inte fortsätta att se genom fingrarna med bestämmelsens efterlevnad. Det är inte fråga om kitslighet mot cyklisterna, utan det är en nödvändig omsorg om deras liv. Ger de sig ut och cyklar på en mörk väg, måste de ha erforderliga varningsanordningar. Jag skulle därför finna det glädjande, om statsrådet ville auktoritativt understryka betydelsen av att bestämmelsen om varningsanordningar på cyklar verkligen efterlevs.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag kan försäkra herr Lundström, att jag är lika angelägen som han om att denna bestämmelse verkligen efterlevs — dock är det kanske inte så mycket min sak att understryka detta, utan det tillkommer främst min värderade kollega i inrikesdepartementet.

Det är emellertid en sak, som vi här skall vara på det klara med, nämligen svårigheterna att över huvud taget hålla varningsanordningarna intakta. Det räcker ju inte bara med ett s. k. kattöga. Det skall också vara en baklykta, och alla som har barn i skolåldern vet, att när barnen kommer hem på eftermiddagen fungerar baklyktan på deras cyklar ofta inte längre därför att deras kamrater har roat sig med att på ett eller annat vis sätta belysningsanordningen ur funktion. Det är verkligen besvärligt att hålla den i ordning.

Vi bör alltså vara medvetna om de uppenbara svårigheter som ligger i att hålla anordningen intakt, så att den fungerar på ett sådant sätt som alla skulle önska. Vi får väl räkna med att våra tekniker med sin fantasi skall komma oss till hjälp, så att anordningen får en sådan konstruktion att den fungerar såsom man menar att den bör fungera.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att det föreligger vissa svårigheter att upprätthålla efterlevnaden av bestämmelsen om varningsanordningar, men jag tror att det mindre gäller att kontrollera att baklyktan är i funktion än att helt enkelt tillse att det finns någon baklykta. Med det intresse, som statsrådet Skoglund här har visat, förmodar jag att han kommer att ta kontakt med sin kollega inrikesministern, så att de gemensamt kan åstadkomma en förbättring i det avseende det här gäller.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 52, med förslag till lag om ändring i vattenlagen, m. m.; och

nr 57, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 58, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 527 till statsutskottet, motionen nr 528 till bevillningsutskottet och motionerna nr 529—533 till behandling av lagutskott.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av handels- och betalningsavtal mellan Sverige och Rumänska Folkrepubliken m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ändrad sista dag för val av justitie- och militieombudsmän

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner angående ändrad sista dag för val av justitie- och militieombudsmän.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 331 i första kammaren av herr *Per-Olof Hanson* och nr 420 i andra kammaren av herr *Nihlfors* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta såsom vilande för grundlagsenlig behandling antaga den ändringen av 68 § riksdagsordningen, att i andra stycket ordet »tionde» utbyttes mot »tjugonde».

Enligt reglerna i 68 § riksdagsordningen skall val av riksdagens ombudsmän jämte ställföreträdare för dessa verkställas genom fyrtioåtta för tillfället nämnda valmän, vilka skola sammanträda till valförrättningen senast å tionde dagen efter den, då de blivit utsedda. Det av motionärerna framlagda förslaget avsåg, att den tid, inom vilken val av ombudsman skall förrättas, skulle utsträckas från tio till tjugugu dagar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling måtte antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av 68 § riksdagsordningen

§ 68.

Till följd — — — därefter försigått.

Val av justitieombudsman och militieombudsman verkställs genom fyrtioåtta för tillfället nämnda valmän, av vilka vardera kammaren inom sig utser tjugufyra. Dessa valmän skola sammanträda till valförrättningen senast å femtonde dagen efter den, då de blivit utsedda. Vid valet gälle enahanda bestäm-

Ang. ändrad sista dag för val av justitie- och milititeombudsmän

melser som för val av kamrarnas talmän.

Valmännen böra — — — äger rum.

I händelse — — — i riksgäldskontoret.

Reservation hade anmälts av herrar *Pettersson* i Norregård och *Sveningsson*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! När det gäller utlåtande nr 1 från konstitutionsutskottet föreslår utskottet med anledning av föreliggande motioner, att den tid, inom vilken de av riksdagen utsedda valmännen skall förrätta val av justitieombudsman och militieombudsman, skall förlängas från nuvarande tio till femton dagar.

Till utskottets utlåtande är fogad en blank reservation av utskottets vice ordförande, herr *Pettersson* i Norregård, och mig. För min del innebär reservationen, även om det inte där är utsagt, att jag kommer att vid detta tillfälle framställa ett yrkande om avslag på utskottets förslag.

Även förra året väcktes i riksdagen ett förslag i samma syfte, nämligen att den tid, inom vilken valmännen måste välja justitieombudsman och militieombudsman, skulle förlängas till tjugu dagar. Då avstyrkte konstitutionsutskottet motionerna i väntan på att ett förslag från författningsutredningen skulle komma under riksdagens behandling.

Nu kommer förslagen från författningsutredningen att dröja litet längre än man räknade med förra året vid den här tiden, men jag tror för min del inte att det skulle inträffa någon olycka, om man även i år hade beslutat att vänta till dess att ett förslag från författningsutredningen kommer att läggas fram. Hur många gånger har inte under senaste åren motioner avvisats av konstitutionsutskottet just med den motiveringen, att man måste invänta förslag från författningsutredningen?

Jag missunnar visst inte någon motionär att få sin motion bifallen, och i detta fall innebär utskottets förslag bara ett bifall till femtio procent av vad motionä-

terna föreslår. Men vad är det som säger, att femton dagar är den rätta tiden? Motionärerna föreslog en förlängning med tio dagar till tjugio dagar. Hade man helt följt motionärernas förslag, hade detta ärende fått litet större proportioner.

Jag kan inte inse, att denna ändring är nödvändig eller ens angelägen, eller att det föreligger något aktuellt och starkt motiverat behov av en ändring. Dessa valmän, som riksdagen väljer och som består av erfarna riksdagsmän, klarar säkert av valet och gör ett lika bra val om de har tio dagar till sitt förfogande som om de har femton dagar.

Jag tycker att det på något sätt bjuder emot att besluta om en vilande grundlagsändring när det här gäller en liten och obetydlig detalj — man kan nästan tycka att det är en ändring för ändringens egen skull. Borde det inte i stället vara så att man hade den respekten för grundlagens bestämmelser, att man inte i onödan fingrade och petade på dess föreskrifter? Jag kan gott framhålla att det är ganska ovanligt, att konstitutionsutskottet under liknande förhållanden, som här föreligger, så lätt godtar ett förslag om vilande grundlagsändring. Förslaget bygger inte på någon princip, som vanligen brukar tillämpas i utskottet, utan det innebär ett onödigt avsteg därifrån.

Som jag har sagt vill jag inte vara med om ett bifall till förslaget i konstitutionsutskottets utlåtande nr 1. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Det är ju riktigt, såsom herr *Sveningsson* här påpekat, att samma motioner förelåg till behandling föregående år och att de då avstyrktes av utskottet. Men jag vill påpeka att de avstyrktes med en synnerligen välvillig motivering. Utskottet uttalade då, att det fanns åtskilligt i motionerna som talade för att man skulle göra en ändring i den riktning som begärts. Utskottet hänvisade också till sin initiativrätt. Att utskottet då avstyrkte motionerna, berodde på att

Ang. ändrad sista dag för val av justitie- och militieombudsmän

man vid det tillfället väntade författningsutredningens förslag på ett tidigare stadium än som nu kan tänkas bli fallet.

Saken är inte så bagatellartad, som herr Sveningsson vill göra gällande. När det gäller nyval av justitie- och militieombudsmännen har saken en viss betydelse. Vid omval är det väl klart att man bör kunna bli klar inom de tio dagar, som är stipulerade i nu gällande lag, men när det gäller nyval vet alla, som blivit utsedda till valmän vid ett sådant tillfälle, att det brukar gå till på det sättet, att valmännen utser en delegation som skall förhandla med olika kandidater. Det säger väl sig självt att tio dagar kan vara en alltför kort tidrymd för att föra sådana förhandlingar och de övriga överläggningar som är nödvändiga. Vi har därför inom utskottet ansett, att åtminstone femton dagar kan bli erforderliga, och motionärerna har accepterat denna ändring i motionens yrkande.

Herr Sveningssons uttalande om respekt för grundlagarna drabbar inte bara mig, utan det drabbar också två av hans mycket förtjänta partivänner i andra kammaren, som biträtt förslaget. Jag tror inte att vi bör ta hans uttalande om bristande respekt för grundlagarna fullt så allvarligt. Vad är det som man respekterar hos grundlagarna? Man respekterar det väsentliga — man respekterar innehållet och man respekterar den eleganta utformning som exempelvis regeringsformen har fått. Men det måtte väl inte vara någon sidovördnad för grundlagarna, om man ändrar siffran tio till femton? Vill man inte vara med om den ändringen, kan det också bero på att man har en allmän olust mot att göra ändringar över huvud taget.

Jag tycker att det förslag till vilande grundlagsändring, som här föreligger, är fullt befogat, och jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr BRANTING (s):

Herr talman! Jag anser för min del omständigheterna vara sådana, att anledning föreligger att tillstyrka den av konstitutionsutskottet här föreslagna

ändringen, avseende förlängning av tid, inom vilken valmännen skall ha fullgjort sitt val av justitieombudsman och militieombudsman. Över huvud taget bör omständigheterna vid dessa val vara sådana, att valmännen icke av någon anledning kan anse sig försatta i ett tvångsläge.

Jag ber därför, herr talman, för min del att få tillstyrka utskottets förslag.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Konstitutionsutskottets ordförande erinrade om det uttalande, som utskottet gjorde förra året och ansåg att detta uttalande skulle vara förpliktande. Jag har nog inte samma uppfattning. Det gällde den gången en välvillig skrivning, men det blir ganska lätt en sådan skrivning, när det är fråga om att avstyra en motion.

Utskottets ordförande åstadkom här en motivering för vad utskottet har föreslagit. Jag skulle nog vilja fråga, hur ofta det förekommer att konstitutionsutskottet lägger fram ett förslag till grundlagsändring under sådana förhållanden som det här gäller. Jag har hastigt gått igenom konstitutionsutskottets utlåtanden under de senaste tio åren, och jag har bara — men jag kanske blir rättad av ordföranden — kunnat finna ett utlåtande från utskottet, som i någon mån kan jämföras med det nu föreliggande. Det utlåtandet avgavs innan författningsutredningen hade tillsatts och börjat arbeta.

Utskottets ordförande påminde mig om att två av mina partivänner står bakom utlåtandet. Härtill vill jag bara uttala, att med det trevliga sätt, varpå utskottets ordförande handlägger utskottsärendena och uppträder här i kammaren, skulle jag i hög grad ha satt värde på om han i denna fråga ställt sig på samma linje som utskottets vice ordförande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet

Om viss ändring i kommunala vallagen

hemställt samt vidare därpå att utskottets hemställan ävensom de i ämnet väckta motionerna skulle avslås; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan ävensom de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om viss ändring i kommunala vallagen

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om viss ändring i 52 § 2 mom. kommunala vallagen.

Uti de likalydande till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 85 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 103 i andra kammaren av herr *Åhman* hade föreslagits, att 52 § 2 mom. kommunala vallagen skulle ändras så, att, då fullmäktig avginge före den bestämde tjänstgöringstidens utgång, ny sammanräkning skulle företagas »på anmälan från fullmäktiges presidium» till vederbörande myndighet.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 85 och II: 103 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! I motsats till utskottet tror jag, att det här gäller en fråga, som förr eller senare får tas upp igen. Det är möjligt att de farhågor, som jag har gett uttryck för i motionen, inte kommer att förverkligas. Men att vissa problem kan uppstå, vet jag av erfarenhet. I stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige betyder denna sak inte så mycket, ty dessa församlingar sammanträder ju ganska ofta. I fullmäktigeförsamlingar, som sammanträder mer sällan, uppstår däremot problemen. I motsats till utskottet tror jag nämligen inte att vederbörande fullmäktigordförande alltid har klart för sig, att de kan göra en anmälan om ett dödsfall eller en utflyttning. På så sätt kan det uppstå ganska långa vakanser.

Jag känner till en kyrkofullmäktigeförsamling, där marginalen mellan två stora partigrupper var en person — den ena gruppen hade 18 ledamöter, den andra 17. Den grupp, som hade 18 ledamöter, förlorade i fjol somras en ledamot. I höstas samlades sedan fullmäktige för att välja kyrkoråd för fyra år. Nu kunde det ju ha blivit fråga om lottdragning om en nionde kyrkorådsplats, om man hade velat utnyttja partiställningen sådan den var för dagen. Fullmäktige beslöt vid samma tillfälle att anmäla vakansen, vilket inte hade skett tidigare. Tydligt hade presidiet inte haft klart för sig, att så kunnat ske tidigare.

För min del anser jag, att det skulle vara lämpligt, om det vore klart uttryckt i lagtexten, att anmälan till sammanräkningsmyndigheten om ledamots dödsfall eller avgång på grund av utflyttning kan företagas av fullmäktiges ordförande. Då vore saken alldeles klar, och sådana problem, som jag nu berört, behöver inte uppstå. Det finns dock fullmäktigeförsamlingar, där marginalen partigrupperingarna emellan kan vara ganska obetydlig och kanske gälla bara en eller två röster.

Jag har med min motion velat fästa uppmärksamheten på frågan. Jag tror alltjämt att det gäller ett ganska betydelsefullt problem, som man måste ta upp så småningom. Om det här hade fö-

relegat förslag till lagtext, så skulle jag yrkat bifall till motionerna för att visa, att jag står kvar vid min uppfattning. Nu föreligger ju inte något förslag till lagtext, och ett yrkande om bifall är därför meningslöst. Jag har, således, herr talman, intet yrkande.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Det finns inte anledning att mera utförligt gå i polemik mot herr Lundström, eftersom han inte ställt något yrkande, men tillåt mig ändå få säga, att herr Lundström nu i sin argumentering talar om något som han inte motionerat om.

Kravet i motionen går ut på, att om fullmäktig avgår före tjänstgöringstidens utgång, ny sammanräkning skall företagas på anmälan från fullmäktiges presidium till vederbörande myndighet. Här säger han, att om någon fullmäktig avgår med döden, borde ny sammanräkning kunna ordnas på ett tidigare stadium. Men ett generellt krav sådant som motionens får ju andra konsekvenser, vilka gör att man skulle behöva ganska detaljerade föreskrifter om vad som skall ske i olika fall.

Tillåt mig, herr talman, att nämna, att jag under de drygt femton år jag suttit som ordförande i fullmäktige har haft tre fall av avgång. Ett av dem föranledes av vederbörandes bortgång, de andra två på grund av avflyttning från kommunen. I dessa fall gällde det alltså att ersätta vederbörande. När den avlidne skulle ersättas, anmälde jag på eget initiativ som fullmäktiges ordförande detta till länsstyrelsen, och sammanräkningen skedde med kort varsel, så att fullmäktigförsamlingen var fulltalig efter mycket kort tid. I de andra fallen har man kanske inte samma möjligheter, men det finns vissa rättsfall som visar, att det även i dessa fall kan räcka med en anmälan från fullmäktiges ordförande.

Så har man också de fall då en fullmäktig vill avgå av andra skäl — av bristande tid eller dylikt. Lagen säger uttryckligen ifrån, att kommunalfull-

Om viss ändring i kommunala vallagen mäktige i sådana fall skall besluta om vederbörande skall befrias från sitt uppdrag eller inte. Det kan alltså inte ifrågakomma någon anmälan i förväg, innan fullmäktige fattat sitt beslut. När man där godkänner avsägelsen beslutar man samtidigt att begära ny sammanräkning hos länsstyrelsen.

För min del tycker jag, att om någon flyttar från kommunen, ser det snyggt och trevligt ut om vederbörande bemedlar sig om att skriva en avskedsansökan. Han kan ju också ha poster i nämnder och styrelser som måste återbesättas.

Herr Lundström skisserade ett exempel på huru en fullmäktigförsamling kan komma i den situationen, att en tillfällig majoritet otillbörligen utnyttjas. Detta kan naturligtvis inträffa. Det erkänner också utskottet, men det säger att farhågorna för att det skall bli så är i hög grad överdrivna, och det måste vi nog orservererat säga att de är. Herr Lundströms exempel verkar vara konstruerat, och jag tycker inte att man skall ge sig på att ändra lagen på en punkt därför att det finns en möjlighet för att en sådan situation skall uppkomma.

Vi har några rättsfall som visar att i de fall, att en fullmäktigledamot inte kan fortsätta att bekläda sin post emedan han kommit i konkurstillstånd eller liknande, vilket utan vidare kan styrkas, då räcker det om fullmäktiges presidium i det ögonblicket anmäler till länsstyrelsen vad som har hänt.

Jag anser således, att de bestämmelser vi redan har och den praxis som utbildat sig på området är till fyllest för att förhindra att de farhågor, som herr Lundström hyser, skall bli verklighet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara påpeka, att det inte var något konstruerat fall jag drog fram. Det var ett fall som jag själv varit med om i verkligheten. Jag understryker, att det inte skedde någon olycka den gången, men det kunde mycket lätt ha skett.

Om utredning rörande ny kommunindelning

Om det är så, att praxis verkligen fyller samma ändamål som jag har eftersträvat med min motion — utom beträffande avsägelse på grund av ålder, bristande tid eller något sådant — varför då inte skriva in detta i lagen? Konstitutionsutskottet skulle ha kunnat vidhålla kravet på avsägelse när vederhörande är kvar i kommunen men sagt att anmälan kunde ske av fullmäktiges presidium vid dödsfall, utflyttning eller liknande. Om något sådant står i lagen, blir detta mycket tydligare än om man skall falla tillbaka på en praxis, som kanske inte överallt är känd av fullmäktigepresidierna.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om utredning rörande ny kommunindelning

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner om utredning rörande ny kommunindelning.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 86 i första kammaren av herr *Helmer Persson m. fl.* och nr 104 i andra kammaren av herr *Holmberg* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära tillsättande av en allsidig utredning med uppgift att lägga fram förslag till en ny kommunindelning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 86 och II: 104 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi har här ställt förslag om tillsättande av en utredning med uppgift att lägga fram förslag till en ny kommunindelning.

Utskottet är enigt med motionärerna om nödvändigheten av att skapa större kommunala enheter och om att 1952 års kommunindelningsreform i många hänseenden blev en halvmesyr. Utvecklingen

har ju som bekant gått rasande fort, inte minst när det gäller avfolkningen inom landsbygdskommunerna. År 1952 fanns det 291 kommuner med ett invånarantal mindre än 3 000. Nu är antalet dylika kommuner uppe i siffran 339. Antalet kommuner med lägre invånarantal än 2 000 har också, som utskottet anför, ökat från 64 till 88.

Det är inte endast kommuner av här nämnd storleksordning som kommer in i bilden. Det torde vara väl bekant att även kommuner med 8 000—9 000 invånare i många fall har svårigheter att klara sina uppgifter bl. a. beroende på att det är för små kommunala enheter. Det är inte minst därför vi har sparat strävanden till att på frivillighetens väg sammanslå kommuner till större kommunala enheter.

Det är känt vilka svårigheter som här uppstår. Jag vill nämna ett exempel från Norrbotten — inom parentes vill jag dock säga, att Norrbotten i många avseenden har en förnuftig kommunindelning. Vi har där Piteå stad, Piteå landskommun, Hortlax och Norrfjärden. Man är överens i Piteå landskommun, Hortlax och Norrfjärden om att man bör sammanslå dessa fyra kommunala enheter till en, men enligt vad jag har mig bekant är det Piteå stad som bromsar. Här kommer in i bilden en anledning till att vissa kommuner bromsar. Det är ju så att Statens skogsindustrier bygger upp en stor industri inom staden, och det torde vara detta som främst avhåller Piteå stad från att gå med på det praktiska förslaget att av de här nämnda fyra kommunala enheterna skapa en enhet.

Om man vidare skall tala om svårigheter, så vet vi att det finns traditionsbundenhet, känslotänkande och mycket annat som här spelar in. Det bör icke heller förglömmas, att man fruktar att den kommunala självstyrelsen skall bli sämre, då man misstänker att de mindre platserna kommer att stå under förmyndarskap av de större orterna. Det är känt att en konkurrens mellan rika och fattiga kommuner finns, bl. a. när det gäller industriföretag. Det är uppenbart

Anslag till byggnadsåtgärder för effektivisering av värnpliktsutbildningen att de stora och rika kommunerna har större möjligheter att få industriföretag förlagda på sina orter därför att de kan erbjuda företagen större ekonomiska favörer; man måste nog säga att de kommuner, som har pengar, i icke ringa utsträckning har kunnat påverka lokaliseringspolitiken.

Jag tror att man med frivillig samsamslagning kan nå vissa resultat, men någon avgörande framgång når man inte på den vägen. Därför önskar vi en ny kommunindelingsreform och att man mera resolut griper sig an denna uppgift. Regeringen vill i första hand avvakta men signalerar en utredning, och utskottet är av samma uppfattning.

Jag uttalar till sist förhoppningen att den utredning, som här är signalerad, inte skall dröja så länge utan kommer till stånd så fort som möjligt, då det gäller en brännande aktuell fråga.

Jag skall inte yrka bifall till motionen med hänvisning till min förhoppning att den av regeringen signalerade utredningen snabbt kommer till stånd.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61, i vad av-

ser försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Anslag till byggnadsåtgärder för effektivisering av värnpliktsutbildningen

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga, till Byggnadsåtgärder, erforderliga för effektivisering av värnpliktsutbildningen, för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 1 300 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att detta anslag måtte uppföras med 1 000 000 kronor.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! I motionerna nr 156 i denna kammare och 222 i andra kammaren har vi redovisat de allmänna principer, som vi anser bör ligga till grund för en svensk försvarsorganisation. Vi siktar till uppbyggandet av ett neutralitetsförsvar, vars ryggrad skall vara folkets levande värnkraft och inte det kostnadskrävande flyget, som dessutom är mycket sårbart och omodernt med hänsyn till raketvapnets genombrott. Vi eftersträvar alltså ett effektivt folkförsvar till betydligt lägre kostnader än de, som det nuvarande försvaret kräver. Vi har i motionerna lagt fram förslag om omedelbara besparingar på något över 600 miljoner kronor.

I föreliggande utlåtande har statsutskottet tagit ut en del av våra besparingsförslag — det rör sig sammanlagt om 34 miljoner kronor. Jag måste, herr talman, säga att för mig verkar denna behandlingsordning minst sagt egendomlig. Utskottet tar ställning till detaljförslag i besparingsprogrammet och avslår

Anslag till byggnadsåtgärder för effektivisering av värnpliktsutbildningen

dem innan de principiella grundlinjerna för våra förslag över huvud taget har kunnat konstateras. Däri ligger kanske förklaringen till att utskottet inte på en enda av de femton punkter, som det här gäller, gör det minsta försök att argumentera. Utskottet yrkar helt kort avslag.

Under sådana förhållanden, herr talman, har jag bara att yrka bifall till våra förslag. Jag ber alltså att under punkten 3 få yrka bifall till motion nr 156 i denna kammare och motion nr 222 i andra kammaren.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! De principiella avvägningar, som herr Öhman berörde, gäller endast i mycket liten utsträckning kapitalbudgeten. Väsentligen gäller de fjärde huvudtitelns driftbudget, och den är ännu inte färdigbehandlad inom utskottet. Under den punkten kommer hans motion att bli föremål för den behandling han önskar.

Beträffande de nu aktuella kapitalkostnaderna vill jag erinra om att riksdagen i anslutning till försvarsbeslutet 1958 uttalade, att även investeringarna, utgifterna på kapitalsidan, skulle göras i den utsträckning som skulle erfordras med hänsyn till de förändrade avvägningar man hade gjort i fråga om organisationen. Detta löfte har riksdagen hittills inte lyckats hålla. Den kapitalbudget, som här föreslås, understiger väsentligt vad de militära myndigheterna då trodde att den skulle komma att belöpa sig till. Dessutom understiger den med 5 å 6 miljoner den kapitalbudget, som riksdagen förra året antog för nu löpande budgetår. De militära myndigheterna hade äskat nära 223 miljoner kronor, och försvarsministern föreslår nu 174 miljoner kronor, ett förslag som utskottet har tillstyrkt. Denna medelsanvisning kan sägas innebära en minskning med 5,5 miljoner kronor, eftersom summan denna gång inkluderar ett par utgiftsposter som i varje fall inte helt hör försvaret till. Det gäller dels vissa utbygg-

nader för fångvårdens behov, avseende lediga lokaler vid K 2 i Hälsingborg, och dels ett tvätteri på västkusten, som i stor utsträckning skall användas även av landstingen.

De utgifter som det här gäller går väsentligen till flygplatsanläggningar och till anordnande av skyddade förråd för ammunition och annan ömtålig materiel. Jag är villig att medge att den propaganda för begränsning av statens utgifter, som vi litet var utsätts för, måste påverka människorna på sådant sätt, att de ställer in sig på begränsningar även på det område som vi nu diskuterar. I så måtto har jag förståelse för de yrkanden som göres i motionen.

Nu tror vi emellertid i utskottet, att de begränsningar, som redan har skett i och med försvarsministerns förslag, är tillräckligt långtgående och att man anständigtvis inte kan gå längre. Begränsningarna har alltså skett redan vid utformningen av Kungl. Maj:ts förslag till kapitalbudget.

Det förslag, som herr Öhman och hans medmotionärer framlägger och som berör femton punkter i detta utlåtande, är såvitt man kan förstå tillkommet på ett ganska godtyckligt sätt. Motionärerna tycks inte ha något reellt underlag för sin bedömning av de föreliggande behoven, och det kan därför knappast vara någon anledning att gå in på närmare diskussion av förslagen under varje särskild punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag under nu föreliggande punkt och återkommer med motsvarande yrkande under de andra fjorton punkterna.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till vissa byggnadsarbeten för armén — Anslag till anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt

Punkten 4

Anslag till förråd för armén

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Förråd för armén för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor.

I förberörda båda likalydande motioner I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 4 000 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 5

Anslag till vissa byggnadsarbeten för armén

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vissa byggnadsarbeten för armén för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 8 500 000 kronor.

I de tidigare nämnda likalydande motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 7 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Vissa byggnadsarbeten för armén för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 8 500 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 6

Anslag till anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga, till Anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 7 036 000 kronor.

I de förut nämnda likalydande motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att detta anslag måtte uppföras med 6 500 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Anslag till anordnande av lokaler för flygtekniska försöksanstalten — Anslag till vissa byggnadsarbeten för flygvapnet

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Anslag till anordnande av lokaler för flygtekniska försöksanstalten

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Anordnande av lokaler för flygtekniska försöksanstalten för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

I de förberörda likalydande motionerna I: 156, av herr Öhman och herr Persson, Helmer, samt II: 222, av herr Hagberg m. fl., hade såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu före-

varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga, avslå utskottets hemställen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 10—16

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17

Anslag till vissa byggnadsarbeten för flygvapnet

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr Öhman och herr Persson, Helmer, samt II: 222, av herr Hagberg m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Vissa byggnadsarbeten för flygvapnet för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 11 100 000 kronor.

I de förut omnämnda likalydande motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att detta anslag måtte uppföras med 8 100 000 kronor.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till vissa flygfältsarbeten m. m. — Anslag till anläggningar för el- och teleutrustning

Punkten 18

Anslag till vissa flygfältsarbeten m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet finge komma till utförande i den av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960 angivna omfattningen, dels ock till Vissa flygfältsarbeten m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 28 000 000 kronor.

I de tidigare omnämnda likalydande motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 20 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga,

a) medgiva, att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet finge komma till utförande i den av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960 angivna omfattningen;

b) till Vissa flygfältsarbeten m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 28 000 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkan- den, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskot-

tet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 19

Anslag till anläggningar för el- och teleutrustning

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga, till Anläggningar för el- och teleutrustning för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 3 000 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkan- den propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 20 och 21

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till anordnande av vissa drivmedelsförråd — Anslag till vissa ammunitionsförråd — Anslag till vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier
Punkten 22

Anslag till anordnande av vissa drivmedelsförråd

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga, till Anordnande av vissa drivmedelsförråd för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 7 480 000 kronor.

I förberörda likalydande motioner I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att detta anslag måtte uppföras med 5 480 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 23

Anslag till vissa ammunitionsförråd

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vissa ammunitionsförråd för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 4 800 000 kronor.

I de tidigare nämnda likalydande motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 2 800 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Vissa ammunitionsförråd för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 4 800 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 24 och 25

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26

Anslag till vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga, till Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kronor.

I de förut nämnda likalydande motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 5 500 000 kronor.

Anslag till flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) — Anslag till övriga befästningsarbeten

Herr **Öhman** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 27—29

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30

Anslag till flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet)

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 15 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hedblom* (I: 153) och den andra inom andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* (II: 113),

dels ock förenämnda båda likalydande motioner I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 13 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) för bud-

getåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 15 500 000 kronor;

b) att motionerna I: 153 och II: 113 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. a, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda moment hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. b hemställt.

Punkten 31

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 32

Anslag till övriga befästningsarbeten

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga, till Övriga befästningsarbeten för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 9 600 000 kronor.

Anslag till anskaffning av maskiner m. m. för försvarets fabriksverk — Anslag till vissa byggnadsarbeten för försvarets fabriksverk

I de förut omnämnda likalydande motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att detta anslag måtte uppföras med 6 600 000 kronor.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna.

Herr GILLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 33

Anslag till anskaffning av maskiner m. m. för försvarets fabriksverk

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156, av herr Öhman och herr Persson, Helmer, samt II: 222, av herr Hagberg m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksverk för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

I de tidigare omnämnda motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 2 000 000 kronor.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna.

Herr GILLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder

förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 34

Anslag till vissa byggnadsarbeten för försvarets fabriksverk

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 av herr Öhman och herr Persson, Helmer, samt II: 222, av herr Hagberg m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Vissa byggnadsarbeten för försvarets fabriksverk för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156 och II: 222 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att detta anslag måtte uppföras med 1 000 000 kronor.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna.

Herr GILLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 35—37

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38

Lades till handlingarna.

Ang. beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, avseende inrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckta motioner om rätt till värdeminskningssavdrag beträffande flisugnar och flishuggningsmaskiner, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckta motioner rörande beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 205, av herr *Spetz m. fl.*, och II: 244, av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anvisningarna till 28 och 29 §§ kommunalskattelagen skulle erhålla den före 1959 gällande lydelsen samt att ändringen skulle gälla redan i fråga om 1960 års taxering och i fråga om eftertaxering för 1960 eller tidigare år.

Det av motionärerna framställda yrkandet gällde de särskilda bestämmelser rörande beskattning av intäkt vid avyttring av fartyg, vilka enligt beslut år 1952 intogos i punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 28 § och i punkt 3 d andra stycket av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen. Däri stadgades, att om annan skattskyldig än aktiebolag, ekonomisk förening, ömsesidigt försäk-

ringsbolag eller sparbank avyttrade fartyg skulle — om den skattskyldige tillämpat planenlig avskrivning — endast återvunna värdeminskningssavdrag beskattas som intäkt av rörelse, medan köpeskillingen i övrigt skulle upptagas som intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet, i den mån enligt 35 § kommunalskattelagen förutsättningarna för skattepliktig realisationsvinst förelågo. Vid 1959 års riksdag beslöts att nämnda specialbestämmelser skulle upphävas med verkan fr. o. m. 1960 års taxering. Äldre bestämmelser skulle dock äga tillämpning i fråga om avyttring av fartyg som förvärvats före den 1 januari 1951.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 205, av herr *Spetz m. fl.*, och II: 244, av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, om viss ändring av anvisningarna till 28 och 29 §§ kommunalskattelagen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Söderquist, Torsten Mattsson, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Rydén* och *Antonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 205, av herr *Spetz m. fl.*, och II: 244, av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, om viss ändring av anvisningarna till 28 och 29 §§ kommunalskattelagen, för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Denna fråga behandlades av riksdagen den 6 maj i fjol. De av kammarens ledamöter, som är intresserade av frågan, får jag hänvisa till protokollet. För dem som sysslar med konstitutionella spörsmål kan det också vara intressant att se hur detta beslut kom till stånd i riksdagen. Enligt min uppfattning är det nämligen ett skolexempel på

Ang. beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg

hur en ändring i kommunalskattelagen icke bör ske.

Som kammarens ledamöter väl känner till begagnar sig riksdagen icke av gemensam omröstning i frågor som gäller grunderna för utgörande av kommunalskatt. Vad anledningen kan vara till denna bestämmelse har jag försökt ta reda på. Det är emellertid inte lätt att ur de skrifter som finns på detta område få någon klar bakgrund till motiven för den praxis, som här uppenbarligen har uppstått. Såvitt jag förstår måste motivet vara, att man har ansett grunderna för utgörande av kommunalskatt — numera är de också grunder för utgörande av den statliga inkomstskatten; det var ju inte fallet tidigare — så pass viktiga att man velat ha en säker majoritet i riksdagens båda kamrar innan en ändring kunde vidtas. Därför synes mig den majoritet, som med lottens hjälp uppstod i andra kammaren vid behandlingen av denna fråga förra året, icke utgöra en sådan säker grund, som man har anledning att kräva när det gäller en ändring i grunderna för utgörande av kommunalskatten och därmed även statsskatten. Jag tror att det kan vara av intresse för exempelvis författningsutredningen att i någon mån tänka över detta ärende och eventuellt — om det blir så att första kammaren skall försvinna — skapa andra garantier för att inte grunderna för beskattningen ändras genom en lottdragning. Man bör nog också i fortsättningen kräva vissa garantier för att en säkrare majoritet står bakom sådana beslut.

Sakfrågan behandlades ju grundligt av kammaren i fjol, och därför skall jag nu nöja mig med att ta ett enda exempel. Vi kan tänka oss att två personer, A och B, för ett antal år sedan skaffade sig var sitt eget hem samt att A för sin del inköpte en industribyggnad för låt oss säga 200 000 kronor och B en fiskebåt för lika stort belopp. Läget har nu blivit det, att både A och B vill avveckla sin verksamhet och säljer sin egendom. Hur verkar då detta i skattehänseende? Ja, i fråga om egna hemmen uppstår inga komplikationer. Försäljningsbeloppet är skatte-

fritt så snart vederbörande innehåft sin fastighet mer än tio år, alldeles oavsett om försäljningssumman eventuellt kan vara högre än anskaffningskostnaden och oavsett hur stora värdeminskningssvdragen under innehavet kan ha varit. När det sedan gäller industribyggnaden och fiskebåten, kan vi anta att de är helt avskrivna och att tidsgränsen för realisationsvinstbeskattning är överskriden. Vi antar att A erhåller 250 000 kronor för fastigheten och B lika mycket för fiskebåten, alltså i båda fallen 50 000 kronor mera än anskaffningskostnaderna. I beskattningshänseende blir det så, att för A är hela försäljningssumman skattefri, men för B är försäljningssumman i sin helhet skattepliktig. Även om man beaktar bestämmelserna om ackumulerad inkomst, blir B:s sammanlagda skatt på försäljningssumman säkerligen inte under utan troligen över 50 procent av summan. A kan alltså, om han så vill, köpa B:s fiskebåt kontant, men B måste, om han skall köpa A:s fastighet, sätta sig i skuld med 125 å 150 000 kronor. Detta anser bevillningsutskottets majoritet av i år vara skatterättvisa. Årets reservanter vill ha bestämmelsen ändrad. Det finns en möjlighet att ändra det enligt min mening olyckliga beslut som riksdagen fattade i fjol, så att den ändrade bestämmelsen blir tillämplig vid årets taxering. Det behöves alltså inte bli ett gap mellan vad som tidigare har gällt och vad vi nu kan besluta.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande följande reservationen.

Häri instämde herr *Hagberg* (h).

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Som herr Spetz hade vänligheten erinra om, är detta ärende en gammal bekant.

Det har skett en förändring från förra året. Då fick bevillningsutskottets reservanter majoritet i riksdagen, och därmed genomfördes Kungl. Maj:ts proposition. I år har förra årets reservanter fått majoritet i utskottet tack vare tur i lottningen. Herr Spetz framförde en del

Ang. beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg

funderingar angående de former vi använder i det parlamentariska arbetet och gjorde gällande att det borde finnas en säker majoritet i båda kamrarna, om ändringar skall göras i kommunalskattelagen. Herr Spetz tycker väl att reservanterna hade för stor tur förra året, men det är ju så att vi begagnar oss av lottnings, och jag vet inte om det kan finnas någon speciell anledning att ta upp dessa funderingar i samband med det här ärendet.

Bakgrunden är annars den, att det tillkom provisoriska bestämmelser vid 1952 års riksdag, och vad det egentligen råder delade meningar om är vad dessa bestämmelser skulle syfta till. Enligt den mening som gavs till kända i Kungl. Maj:ts proposition i ärendet förra året var riksdagens avsikt, då den fattade sitt beslut 1952, att ge särskilda bestämmelser som skulle avse fisket och den mindre sjöfarten som näring. Orsaken till att riksdagen fattade detta beslut var att det var svårt att anskaffa fartyg under den högkonjunktur som vi hade 1951 och 1952. Vi hade då inte våra nuvarande fartygsfonder — de har tillkommit senare — och därför bestämde man sig för regler vid beskattningen, som var särdeles gynnsamma och som var gällande till förra året.

Nu säger motionärerna att det inte var bara av intresse för näringen som sådan som dessa bestämmelser kom till, utan att man syftade till att ta hänsyn till de speciella omständigheter som gäller för denna näring och ville ta hänsyn till att det kapital som uppstår vid fartygsförsäljningar i form av överpriser utgör ett sparande. Motionärerna anser att ett överpris beror på att penningvärdet har försämrats; det är alltså fråga om fiktiva vinster, och dessa bör inte beskattas. Motionärerna hävdar att det var detta som riksdagen tog hänsyn till när den ändrade lagstiftningen.

Vi kunde ju förra året utlägga våra meningar om de här tingen, och jag hade tillfälle att i andra kammaren framföra den åsikten, att man har tagit och tar vederbörlig hänsyn till näringen, inte minst genom det förhållandet att om det

uppstår överpriser på båtarna — det lär enligt motionärernas påståenden inte vara någon tillfällighet att så sker — så har säljaren möjlighet att avsätta medel till fartygsfond och att på det sättet mildra progressiviteten i beskattningen genom att slå ut summan på tre år.

Skall man lägga andra synpunkter på de här merinkomsterna och säga att det är penningvärdets fall som gör att de uppkommer, måste man ju fråga sig: Kan staten ställa garanti för förluster och olägenheter på grund av inflationens härjningar? Vi beklagar ju alla penningvärdeförsämringen, men denna går i första hand ut över penningsspararna — inte över dem som lånar pengar — och detta förhållande påverkar ju utvecklingen på det sättet att strävan efter realvärden blir allt mer markerad.

Utskottsmajoriteten har inte kunnat godkänna motionärernas synpunkter och deras påstående att det är fiktiva värden som i detta fall beskattas. Den här näringen får väl i stort sett följa de normer som gäller på andra områden. Jag vill också påpeka att saken berör inte bara fiskets utövare utan även redare i den mån rörelsen bedrivs av en fysisk person och inte av ett aktiebolag.

När vi sålunda kommit fram till att motionerna bör avstyrkas, innebär ju detta att vi anser att fjolårets riksdagsbeslut var väl grundat och att sedan dess ingenting har inträffat som skulle kunna ändra vår uppfattning. Vi tycker därför att det finns allt skäl för riksdagen att fatta samma beslut nu som förra året, d. v. s. att bifalla bevillningsutskottets hemställan, vilket i sin tur innebär avslag på de väckta motionerna.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag vill först konstatera att utskottets ärade ordförande inte med ett enda ord har bestritt riktigheten av det exempel jag anförde. När han nu säger att han i sak anser riksdagens beslut vara riktigt, får jag väl draga den slutsatsen, att herr ordföranden anser att

Ang. beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg

det är riktigt att A är skattefri för 250 000 kronor men B skall skatta för 250 000 kronor. Det är, tycker jag för min del, en rätt egendomlig uppfattning, men var och en må ju ha den mening han själv vill i en sådan här fråga.

Jag får kanske emellertid lov att göra en liten kort tillbakablick på utformningen av dessa beskattningsregler under årens lopp. Före år 1938 rådde likställighet. Så snart en person hade innehaft lös egendom längre tid än fem år, var varje eventuellt överpris vid försäljning skattefritt. Men i samband med att rätten till fri avskrivning på lagfästes för aktiebolag och ekonomiska föreningar bestämde man att rörelseidkare vid försäljning av inventarier skulle beskattas i den mån som de återvann tidigare åtnjuten värdeminskning. Alltså: när aktiebolag och ekonomiska föreningar erhöi en fördel, så skulle fiskare, småfraktare och en del andra rörelseidkare ha sig en örfil! Det var vad som skedde år 1938.

År 1951 genomfördes återigen en uppmjukning av skattereglerna för vissa personer. Då infördes nämligen en rätt till skatteberäkning för ackumulerad inkomst, och i samband därmed beslöt riksdagen i all tyshet att ta bort den bestämmelse som fanns när det gällde en begränsning av beskattningen till återvunna värdeminskningsskattdrag. Alltså beslöts att hela försäljningssumman skulle taxeras. När detta observerades år 1952 rådgjorde jag med dåvarande ordföranden i bevillningsutskottet, eftersom det ju innebar en ny skärpning av beskattningen av fiskare och fraktare. Då tillkom den bestämmelse, som nu har varit gällande ända till i fjol, på bevillningsutskottets enhälliga initiativ. Det var alltså bevillningsutskottet som tog ett initiativ med hänsyn till de förhållanden som gällde för fisket och den mindre sjöfarten. Den gången undgick alltså fiskarna ett nytt slag på grund av att vissa andra fick jämkningar i skatten.

År 1958 infördes permanenta bestämmelser om fartygsfonder vilka, såsom herr ordföranden i sitt anförande nämnde, jämkar skatten, då den som utövar

närigen vill byta ett fartyg. Det gäller även fiskare eller redare som personligen äger ett fartyg. Men samtidigt skall de, som av ålderdom eller sjukdom eller andra omständigheter skall lämna närigen, ha en örfil.

Det är detta som upprör mig, herr talman — jag måste säga det — och jag kan under inga omständigheter finna att denna ordning kan anses innebära någon skatterättvisa.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag tog mig friheten att hänvisa till den debatt som ägde rum förra året. Herr Spetz är väl medveten om att man då diskuterade det riktiga i att jämföra annan fastighet och fartyg. Jag trodde inte att den debatten behövde upprepas i år. Nu finner jag, att det förhållandet, att jag avstod från att upprepa de argument som då framfördes, av herr Spetz tolkas så att jag erkände att vad herr Spetz anförde var riktigt och att jag saknade argument för att bemöta honom.

Jag vill visst inte bestrida, att herr Spetz hade framgång, när han fick de ifrågavarande provisoriska bestämmelserna genomförda. Om det skedde efter samtal med bevillningsutskottets dåvarande ordförande är jag inte i stånd att kontrollera, men jag har under de två år jag har varit med i utskottet gjort den erfarenheten, att herr Spetz är skicklig när det gäller att argumentera och att han får speciell darr på rösten då han talar om bohuslänska förhållanden. Det går inte att jämföra en fastighet med en fiskebåt eller annat mindre tonnage, ty det behöver inte vara småbefraktare, som herr Spetz uttrycker det, utan det kan vara större båtar och det kan vara så lukrativa saker, att även de som inte sysslar med sjöfart finner det förenligt med sina intressen att göra investeringar i dessa båtar för att komma i åtnjutande av de avskrivningsregler som där gäller. Men jag förstår, att herr Spetz inte vill tala om små redare, ty det låter inte lika proletärt som att tala om de stackars fiskarna och deras båtar. Emel-

Ang. beskattningen av vinst vid försäljning av fartyg

lertid gäller helt andra avskrivningsregler för båtar än för fastigheter.

Så vill jag säga, även om det framförts redan tidigare, att vid alla de tillfällena, då det gäller att skaffa en ny båt och därvid sälja den gamla, kommer det inte fram ett öre till beskattning, utan vad herr Spetz skildrar gäller just de fall, då en person vill sluta sin rörelse och dra sig tillbaka. Då hänvisar jag till att det finns speciella anordningar, som gör att den progressiva beskattningen kan mildras genom att man får slå ut vinsten på flera år.

Med vad jag har sagt menar jag, att man får bedöma denna lagstiftning som rörelselagstiftning i allmänhet. Då säger reservanterna: Fartyg är inga inventarier i vanlig mening. Jo, man får nog bedöma dem så. Om det gällde generellt, att så snart man försäljer ett fartyg, blir försäljningssumman beskattad, då skulle jag ha hållit med om att det var orättvist, men det gäller bara när vederbörande upphör med sin rörelse. Det var i det sammanhanget som jag tyckte att det var relevant att tala om att penningvärdeförsämringen drabbar oss alla, men framför allt penningsspararna. De som äger båtar har lyckan att få högre priser. De får mera betalt för sin realtillgång än vad den kostade när de köpte den, och ändå har de haft den en lång tid i rörelsen.

Jag vill tillägga en sak, herr talman! Regeringen vidtog föregående år ytterligare en åtgärd, nämligen att båtar, anskaffade före 1951, skall vid försäljning beskattas efter de gamla reglerna. Vi hade som bekant en betydande penningvärdeförsämring vid den tidpunkten. De nya båtarna blir dyrare, men i den mån det ändå blir vinster vid försäljningen, skall dessa beskattas. Man har således vidtagit ännu en åtgärd för att inte denna skattelagstiftning skall drabba oskäligt hårt.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag misstänkte nästan att Ingemar Johansson skulle komma med i spelet även i dag. Emellertid är det ju

så att Ingemar Johansson driver också rörelse. Jag tänker då närmast på rörelse i skattelagarnas mening, där han med all säkerhet använder sig av vad utskottets ordförande betecknade som förmånlig avskrivning, d. v. s. räkenskapsenlig avskrivning, och då är han under alla omständigheter skyldig att betala skatt för det hela. Det är inte detta saken gäller, herr talman! Det gäller dem som använder sig av planenlig avskrivning, och härvidlag rör det sig praktiskt taget uteslutande om fiskare och ägare av de små båtarna. De andra anser det givetvis vara med sin fördel förenligt att använda sig av räkenskapsenlig avskrivning.

Den beslutade övergångsbestämmelsen kan betecknas som ett erkännande av hur pass ömtålig hela denna sak är. Om det vore så att vi efter 1951 hade haft något slags garanti för att det inte skulle bli någon penningvärdeförsämring mera utan att vi efteråt skulle ha haft och får ett stabilt penningvärde, då hade det varit motiverat att fastställa just detta datum. Men som vi alla vet förhåller det sig inte på det sättet. Tidpunkten 1951 är vald på en slump, helt enkelt. Det är en sinkadus, ingenting annat.

Sedan sade utskottsordföranden, att genom att använda sig av fartygsfonderna hade vederbörande möjlighet att ta försäljningssumman för en båt och utan att erlægga någon som helst skatt stoppa in den i nästa båt. Ja, men vad innebär det i själva verket? Det innebär ingenting annat än att han skjuter skatteskulden framför sig till det ögonblick då han är tvungen att avveckla sina engagemang, och då får han ta hela smällen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till ut-

Ang. avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader

skottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppsägning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 63.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till direktiven för 1953 års trafikutredning, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckta motioner angående avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 116, av herr *Dahl m. fl.*, och II: 138, av herr *Gustafsson* i *Uddevalla m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen

mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning i motionernas syfte.

I förevarande motioner hade aktualiserats frågan om avdrag för den fördyring av levnadskostnaderna, som kunde uppkomma därigenom att gift skattskyldig vid förflyttning till tjänst å annan ort på grund av bostadsbrist eller annan orsak icke kunde skaffa sig ny familjebostad på den nya anställningsorten utan nödgades bo skild från familjen.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet framhållit, att den av motionärerna berörda frågan torde komma att behandlas av den år 1959 tillsatta lönebeskattningsutredningen i samband med utredningen av frågan om beskattningen av traktamentsersättningar; och finge därmed, enligt utskottet, syftet med motionerna anses vara tillgodosett. Under åberopande härav hade utskottet hemställt, att de likalydande motionerna I: 116, av herr *Dahl m. fl.*, och II: 138, av herr *Gustafsson* i *Uddevalla m. fl.*, angående avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader, mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr **LARSSON, HERBERT**, (s):

Herr talman! Bevillningsutskottet har i sitt yttrande över motionerna II: 138 och I: 116 delvis tillmötesgått oss genom att hänvisa till att frågan torde komma att behandlas av lönebeskattningsutredningen i samband med utredningen om beskattningen av traktamentsersättningar. I vår motion har vi tagit upp frågan om rätt för gift förvärvsarbetande till avdrag för sådan utgift som uppstår genom att vederbörande vid anställning utanför hemorten måste hyra rum på den nya arbetsorten. Enligt nu gällande bestämmelser föreligger icke avdragsrätt för sådan utgift. Däremot kan vederbörande erhålla avdrag för resorna till och från arbetsplatsen. Dessa resekostnader kan uppgå till lika stora belopp som hyrandet av möblerat rum innebär, men ändå föreligger icke av-

Ang. avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader

dragsrätt för rumskostnaden men väl för resekostnaden.

Jag tror, herr talman, att den av oss här aktualiserade frågan snarast bör bringas till en lösning. Allt flera människor får sin sysselsättning förlagd utanför hemkommunen, bl. a. genom industriens koncentrerings till städer och tätorter. Ofta händer dessutom att ett samhälle i stort sett byggs upp kring ett enda industriföretag. Plötsligt läggs företaget ner, och de anställda måste söka arbete på annan ort. Det är ej minst i dessa sammanhang som många får sin arbetsplats förlagd långt från hemkommunen, och det kan för arbetstagaren bli naturligare eller t. o. m. den enda möjligheten att hyra rum på den nya arbetsorten. Kontakten med hemmet och familjen får ske genom resor vid veckohelgerna. För erhållandet av arbete är denna lösning ibland enda alternativet. Någon bostad på den nya arbetsorten står ej till förfogande. Självfallet får denne familjeförsörjare betydligt större omkostnader för inkomstens förvärvande än vad han tidigare haft, då sysselsättning fanns inom hemkommunen.

Problemet har dessutom en annan sida, nämligen avfolkningen. Ur samhällslelig synpunkt kan det knappast vara av intresse, att en sådan arbetstagare flyttar från sin nuvarande hemort, där vederbörande redan har sin bostadsfråga löst. Vid en avfolkning från dessa orter faller fastigheterna i värde, och många egnahemsägare har gjort kännbara förluster. Om vederbörande inkomsttagare fick möjligheter att bo kvar i sin gamla hemkommun, skulle detta ha stor betydelse när det gäller att förhindra avfolkningen inom de områden, där en sådan sker utslutande på grund av sysselsättningssvårigheter. Rätten till avdrag för boendekostnaden på den nya anställningsorten skulle måhända kunna medföra, att vederbörande stannade kvar i sin gamla hemortskommun. Men även för dem som har för avsikt att flytta blir det ofta en lång väntan, innan bostad kan uppbringas på den nya anställningsorten. Under den tiden har

vederbörande starkt ökade omkostnader utan möjlighet till skatteavdrag.

Då utskottet ansett att frågan bör bli föremål för utredning, vill jag hoppas att lönebeskattningsutredningen beaktar de i motionen framförda sakskälen.

Herr talman! Jag har önskat anföra dessa synpunkter i anslutning till utskottets utlåtande med anledning av motionen.

Herr MAGNUSSON (s):

Herr talman! Till riksdagens protokoll skulle jag vilja anföra ett exempel på vad som legat bakom tillkomsten av föreliggande motion. Utan tvekan är det så, att motionären avsett förhållandena i Bohuslän, där det förelegat sådana problem som det här gäller. Jag är emellertid också övertygad om att samma problem finns var som helst här i landet.

Vi har som bekant det stora Uddevallavarvet, som under senare år sugit till sig den arbetskraft som varit tillgänglig i kommunerna, närmast då från de samhällen, som tidigare bedrev stenindustri. Där uppfördes bostäder till stenindustriarbetarna, och dessa skaffade sig i stor utsträckning egna bostäder. Det blev emellertid sysselsättningssvårigheter efter krisen vid stenindustrien och sedan kom Uddevallavarvet som en tillgång. Det har ordnats med resor mellan dessa samhällen och Uddevalla, men sådana möjligheter kan inte erbjudas alla. I den mån som vederbörande kan resa till Uddevalla, får de göra avdrag för resekostnaderna i sin deklaration, men om man i stället hyr ett rum, får man inte samma möjlighet att göra avdrag. Vi anser givetvis att detta är orättvist.

Med det sagda vill jag hoppas, att den utredning det här gäller beaktar motionärernas synpunkter och försöker finna en lösning i motionens syfte.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av väckt motion om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, I:402, av herrar *Bengtson* och *Sunne*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att förbud skulle utfärdas för all utskänkning av spritdrycker och starkare maltdrycker på Kristi himmelsfärdsdag samt att utskottet måtte utarbeta erforderliga lagtexter för förbudets genomförande.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I:402, av herrar *Bengtson* och *Sunne*, om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Bengtson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det är inte någon omfattande reform i nykterhetslagstiftningen, som vi föreslagit i den motion som nu skall behandlas av kammaren. Motionen går ut på att man under en av årets 365 dagar, nämligen Folknykterhetens dag, skulle förbjuda utskänkning av spritdrycker. Jag tror att detta, om motionen kan bifallas, skulle vara en åtgärd för att främja folknykterheten och också utgöra en opinionsyttring, som skulle ha betydelse för den rörelse, som nedlagt ett så oegennyttigt och för hela vårt samhälle gagneligt arbete som nykterhetsrörelsen gjort i folknykterhetens intresse.

Utvecklingen på det nykterhetspolitiska området är på ett sätt gynnsam, eftersom den kurva av ständigt stigande konsumtion, som vi haft under en mycket lång följd av år, hejdats. Vi har efter Brattssystemets avskaffande, då vi fick en annan nykterhetslagstiftning, kommit dithän att konsumtionen nu är lägre än

vad den var 1954, då vi hade motbokssystemet kvar. Konsumtionen är lägre såväl när det gäller spritdrycker — där emot inte i fråga om vin — som när det gäller den totala alkoholkonsumtionen, omfattande spritdrycker, vin och maltdrycker, än vad den var 1954, om man räknar i ren alkohol.

Nykterhetsrörelsen, som ständigt bekämpade Brattssystemet och ansåg att man måste genomföra en omläggning, har fått rätt på den punkten. Vi måste i dag konstatera, att den omläggning som skedde var gynnsam. Trots det något bättre tillståndet i vissa avseenden ur nykterhetssynpunkt är det dock så, att det fortfarande finns en stark konsumtion, som är till skada för vårt land. Fylleriförseelserna är många, och ungdomsfylleriet har ökat. Det finns all anledning att också i fortsättningen göra allt för att driva tillbaka alkoholkonsumtionen. Det är fortfarande så — som 1944 års nykterhetskommitté sade — att alkoholkonsumtionen är en så pass allvarlig företeelse i vårt samhälle, att den fordrar största uppmärksamhet från statsmakternas sida. Det behövs en reaktion från samhällets sida vid varje tillfälle, då sådana saker diskuteras, som innebär att man bestämt säger ifrån att man inte tolererar en sådan alkoholkonsumtion som förekommer.

Det finns nu över 800 000 medlemmar inom den samlade nykterhetsrörelsen. Sveriges nykterhetsvänners landsförbund — som alltså utgör en betydande folkrörelse — har utfört ett så oegennyttigt arbete, som inte på något sätt är materiellt eller egoistiskt utan rent ideellt inriktat, att man på allt sätt bör observera det. En sådan appell — eller man kanske till och med skulle kunna tala om en väckarklocka — om alkoholproblemets vikt som Folknykterhetens dag innebär för svenska folket borde från samhällets sida beaktas på ett positivt sätt, vilket också i viss mån kommit till uttryck i utskottets skrivning.

Jag borde kanske inte göra en direkt jämförelse med en annan dag, nämligen den 1 maj, som vi någon gång under 1930-talet beslöt göra till helgdag utan kyrklig karaktär, men jag vill erinra

Om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag

om att det är klart att det den gången var en stor rörelse, som stod bakom önskemålet att få den dagen till en helgdag. Också från mitt partis sida var vi beredda att medverka till att göra den dagen till en helgdag, inte därför att vi anordnade möten den dagen utan därför att man borde biträda det önskemål, som det stod så stora folkrörelser bakom. Vi menar nu att genom att vidta den här lilla åtgärden — att utfärda utskänkingsförbud — skulle man ge nykterhetsrörelsen en honnör.

Men det är väl så att alkoholen är mycket omhuldad i vårt land, och brännvinet är inte bara omtyckt, utan man kan väl säga att det är omtyckt för mycket av för många. Därför har väl utskottet inte ansett att man kan göra en dag av årets 365 fri från utskänkning.

Jag skulle sedan vilja säga några ord om vad utskottet har anfört. Jag var inte i tillfälle att närvara vid utlåtandets justering, därför att jag då deltog i ett annat utskottssammanträde. Jag kan betyga min tacksamhet mot utskottet för att det har gett ett erkännande åt den svenska nykterhetsrörelsen. Utskottet yttrar att det vill uttrycka sin uppskattning av den svenska nykterhetsrörelsens arbete för en förbättrad folknykterhet och vill samtidigt betona vikten av att detta arbete fullföljes. Sedan uttalar utskottet att sådana åtgärder emellertid bör genomföras på frivillighetens väg. Jag kan inte dela utskottets uppfattning på denna punkt. Nykterhetskommittén — inom vilken fanns både nykterister och icke-nykterister — framhöll att det här gäller en för samhället så oerhört betydelsefull fråga, att man inte kan lämna den alldeles därhän genom att hänvisa till frivillighetens väg.

Utskottet tillfogar att enligt utskottets uppfattning är det knappast troligt att man genom sådana förbud som motionärerna åsyftat vinner ökad förståelse för och anslutning till nykterhetsrörelsen. Vi har inte alls avsett, att man i detta sammanhang skulle syfta till en ökad anslutning till nykterhetsrörelsen. Nykterhetsrörelsen är intet självändamål. Visst önskar vi, att hela svenska folket skall

ingå i nykterhetsrörelsen, men det är inte om den saken vi har motionerat. Vi har önskat få genomfört ett förbud för att man skall observera att det här gäller ett allvarligt samhällsproblem, men vi har inte vädjat till riksdagen om särskilda åtgärder för att främja anslutningen till nykterhetsrörelsen. Det är klart att det bedrivs en viss propaganda på folknykterhetens dag för en ökad medlemsanslutning, men det förekommer dock inte i någon större utsträckning på offentliga möten och i radioprogrammen. Jag kan därför inte alls förstå vad utskottet har skrivit på denna punkt om nykterhetsrörelsen.

Herr talman! En något ovanlig motion som denna har naturligtvis inte utsikt att vinna gehör första gången den förs fram, utan man får väl nöja sig med att det yrkas avslag. Som optimistisk motionär får jag säga, att vi väl får ta upp saken igen vid ett senare tillfälle. Av den anledning har jag inte heller brytt mig om att utforma det förslag till lagtext, som jag hemställt om att utskottet skulle göra och avstår därför från att nu framställa något yrkande.

I detta anförande instämde herr *Sunne* (fp).

Herr **ERIKSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Herr Bengtson avsåg kanske att utvidga ämnet i denna debatt genom att diskutera ett bokslut av den nykterhetspolitiska giv, som infördes för några år sedan. Jag tror emellertid, herr Bengtson, att det är för tidigt att diskutera resultatet av den fria giv som då infördes. Jag har en mycket bestämd känsla av att man i detta sammanhang inte får överdriva betydelsen av att den totala konsumtionen av starksprit har sjunkit, ty mig förefaller det som om de verkliga avigsidorna av alkoholmissbruket har ökat både när det gäller det grova missbruket och när det gäller en starkt ökad användning av sprit bland ungdom. Men låt oss slippa den diskussionen i dag och hålla oss till det konkreta förslag, som motionärerna har framlagt.

Om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag

Bevillningsutskottet har starkt understrukit betydelsen av den manifestation, som sker på en speciell dag, nämligen Nykterfolkets dag. Jag tror mig kunna säga på samtliga utskottsledamöters vägnar att de, oavsett om de är absolutister eller inte, gläder sig åt den ökade anslutning, som den dagen har fått ifrån folkrörelserna här i landet. Nykterhetsfolkets dag har tidigare varit en sammankomst bara för nykterhetsorganisationer, men i dag vinner den faktiskt anslutning ifrån alla större folkrörelser. Däri ligger en opinionsbildning av utomordentligt stor betydelse, och det har bevillningsutskottet gärna velat understryka. Men vi tror inte att man skulle öka betydelsen av en sådan imponerande manifestation genom att samma dag visa en sådan intolerans som att helt enkelt införa ett förbud. Inte tror jag att man främjar nykterhetsfolkets och nykterhetsvännernas sak genom att irritera en hel massa människor genom ett förbud.

Herr Osvald pekade på en formulering i motionärernas motivering, där de säger, att man vill på Folknykterhetens dag rikta svenska folkets uppmärksamhet på vådorna av att använda starksprit. Skulle man dra konsekvensen av det, skulle man lika gärna kunna säga: Skänk ut så mycket sprit som möjligt den dagen, så får man verkligen se vådorna! Men så har väl inte motionärerna avsett.

Vi anser att man bör göra starka uttalanden om sin sympati för den manifestation som sker på den dagen men att man inte skall fördärva det intrycket genom att samtidigt irritera med förbud. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr BENGTSON (cp):

Herr talman! Det var nog inget riktigt bokslut jag tänkte göra över nykterhetstillståndet; jag kom närmast fram till att det inte var tillfredsställande, och jag tror att jag fick herr Eriksson med mig på den punkten. Så långt var vi allt-

så eniga och skulle kunna fortsätta med frågan: Vad skall då göras?

Jag vill rätta några saker som herr Eriksson nämnde. Med starksprit menas 96-procentig sprit, men det är spritdrycker som folk vanligen konsumerar. Vidare är det inte någon Nykterhetsfolkets dag vi talar om utan Folknykterhetens dag, som vi menar skall få en allmän anslutning, och det framgick att herr Eriksson också förstod den saken. Om vi vill ha denna dag, en enda av årets 365 dagar, fri från utskänkning, kan man väl knappast tala om något större mått av intolerans. Det är ju inte mera vi begär från vår sida, och jag tror nog att det finns förutsättningar för att göra denna manifestation utan att det skulle bli några vådor.

När man nu inte kan finna förståelse för att få ens en dag fri från utskänkning, hur kan man då vara så förhoppningsfull att vänta sig förståelse för att nästan varenda dag skulle kunna bli utan spritutskänkning? Vi börjar med att försöka få förståelse för en dag utan sprit och hoppas att det på det sättet kan bli verklig förståelse för en allmän folknykterhet i vårt land.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Jag vill bara, herr talman, be om ursäkt för att jag inte behärskar terminologien, men jag lovar att hädanefter lära mig de rätta uttrycken i denna debatt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt för småföretagare till vissa avdrag vid inkomsttaxeringen m. m.; och

nr 18, i anledning av väckt motion om skattefrihet för premier i samband med företagsnämndernas förslagsverksamhet.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om upphävande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om åtgärder för samverkan på arbetsmarknaden i syfte att säkra en lugn utveckling i samhällsekonomin, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om överflyttning av frågor om indragning av körkort på grund av trafikförelser från länsstyrelse till domstol;

nr 8, i anledning av en av justitieombudsmannen till riksdagen gjord framställning om anslag för upprättande av register till justitieombudsmannens ämbetsberättelser för åren 1911—1960;

nr 9, i anledning av väckta motioner om skärpta bestämmelser rörande nöjeställningar å juldagen, långfredagen och påskdagen; samt

nr 10, i anledning av väckta motioner angående befogenheten att besluta om åtal mot svensk medborgare för utom riket förövat brott.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om upphävande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av motioner om upphävande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Tredje lagutskottet hade behandlat två i riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 306 i första kammaren av herrar *Spetz* och *Jacobsson* samt nr 261 i andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete skulle upphävas med giltighet från och med den 1 oktober 1960.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 306 och II: 261 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Osvald*, *Ebbe Ohlsson*, *Alexanderson*, *Munktell*, *Nyberg* och *Bengtsson* i Göteborg, vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 306 och II: 261 måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av lagen den 30 april 1959 angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete (nr 132).

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 2 maj 1958 (nr 194) gäller till och med den 30 juni 1959, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1960.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Lagen om tillståndstvång för byggnadsarbeten har som bekant motiverats på flera olika sätt. Numera används den emellertid endast i säsongutjämningsyfte, och därför är det för dagen endast det som berör igångsättningsstillstånd som tillämpas.

Då lagens giltighet senast utsträcktes rådde, kan man väl säga, enighet om att lagen snarast möjligt borde upphävas. Alla var vi väl också eniga om att det bästa skulle vara, om statsmakterna och parterna på byggnadsmarknaden samverkade för att åstadkomma bästa möjliga jämnhet i fråga om sysselsättningen. Vad statsmakterna beträffar kan det t. ex. göras på så sätt, att statliga byggnadsprojekt igångsättes vid den tidpunkt som kan anses lämplig, alltså i vanliga fall under vinterhalvåret. Därtill kommer ju också att den tekniska utvecklingen har medfört en tendens till utsträckning av byggnadssäsongen över den kalla årstiden, och slutligen har man möjligheterna till ett samarbete

Om upphävande av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete

mellan parterna på byggnadsområdet. 1949 års investeringskommitté visade bl. a. att det förekom fall, då arbetskraft inte hade kunnat utnyttjas just på grund av regleringen. Det skulle sålunda i många fall ha varit bättre om vi inte hade haft denna reglering.

Som bekant påbörjades för någon tid sedan en försöksverksamhet, där man helt upphävde lagen för vissa områden i landet. Man kan väl säga att den försöksverksamhet, som då startades, har givit gynnsamma erfarenheter. Regleringen har där ersatts med samarbete i form av en särskild samarbetsnämnd. Även om nu denna försöksverksamhet endast har pågått i ungefär ett år, torde det enligt reservanternas mening inte finnas någon risk att nu överlåta hela frågan om säsongutjämningen till samarbetsnämnden. På det sättet skulle ett lika gott eller kanske ännu bättre resultat kunna nås än det man för närvarande åstadkommer genom regleringen i fråga om igångsättningstillstånden.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Denna fråga, som har behandlats i kamrarna vid upprepade tillfällen, börjar att bli litet tråkig därför att det inte har blivit några resultat av våra diskussioner i utskott och kammar. Tredje lagutskottet skrev med anledning av en motion 1959, som var ungefär likalydande med den vi nu behandlar, nästan detsamma som nu skrivits 1960. Intet har inträffat som gör att vi nu kan bifalla de motioner det här gäller. Det vet också reservanterna.

Byggherrarna anser alltså, liksom vi sade från utskottets sida 1959, att det ur ekonomisk synpunkt är förmånligast att bygga under den varmare årstiden. Utskottets ärade ordförande har här talat om teknikens framsteg o. s. v. Dessa har i alla fall ännu inte lett till att man inte hellre vill bygga under vår, sommar och höst än under vintermånaderna. Ett mycket påtagligt bevis för detta ligger ju i att vi alltså har ar-

betslöshet inom byggnadsbranschen under vintrarna.

Vi anser sålunda att tillståndsgivningen alltså har mycket stor betydelse som säsongutjämnande faktor och att vi ännu inte kan vara av med den.

Men det finns å andra sidan en sak som inte är precis likadan nu som den var år 1959. Under innevarande år sker ju en mycket stark investering i byggnadsverksamheten. Man vill sätta i gång ett stort antal byggen, och på många platser börjar det bli ont om viss yrkesarbetskraft. Vad händer nu om alla dessa byggen får sättas i gång utan hinder av någon tillståndslagstiftning? Jo, även om alla dessa hus blir uppförda, förses med väggar och tak, så saknas ändå viss yrkesarbetskraft som skulle behövas för att husen skulle kunna bli färdiga. Detta innebär naturligtvis att byggnadskostnaderna ökar och att det blir fördyringar för de hyresgäster som skall flytta in i hus vilka kanske under relativt lång tid har stått halvfärdiga men på grund av brist på lämplig yrkesarbetskraft inte har kunnat bli helt färdiga. Även på den punkten har tillståndsgivningen en mycket stor uppgift att fylla.

Och så länge dessa samarbetsnämnder, som utskottets ordförande talar om, inte är verklighet på alla större orter över hela landet kan man inte säga att man klarar upp den här frågan utan tillståndslagstiftning, utan det måste finnas ett organ som fördelar tillstånden till byggandet. Sådana samarbetsnämnder finns visserligen på en del platser, men inom utskottet är vi inte övertygade om att de varit i verksamhet så länge att deras arbete överallt gett verkliga resultat.

Jag vill inte vara elak mot motionärerna, men när motionären hävdar att tillståndsgivningen kostar 900 000 kronor om året vill jag framhålla, att en enkel undersökning från utskottets sida ledde till det konstaterandet, att kostnaderna rör sig om bara 200 000 kronor. Och det är mycket möjligt att denna tillståndsgivning leder till besparingar på mycket mer än denna summa.

Ang. prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.

Herr talman! Med dessa ord — jag har försökt göra mitt anförande lika kort som utskottsordförandens — ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag vill bara tillägga att reservanterna givetvis menar, att samarbetsnämnder skall inrättas överallt där de nu inte finns, om man upphäver lagen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

 Ang. prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av motioner om ändring i jordförvärvslagen m. m.

Tredje lagutskottet hade behandlat fem i riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, vilka alla ägde samband med lagen den 3 juni 1955 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslagen), nämligen

de likalydande motionerna nr 455 i första kammaren av herr *Johansson, Robert*, och herr *Jonasson* samt nr 545 i andra kammaren av herr *Antonsson m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 125 i första kammaren av herrarna *Nyström* och *Grym* samt nr 151 i andra kammaren av herr *Berglund m. fl.*, ävensom

motionen nr 263 i andra kammaren av herr *Lindström m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 455 och II: 545 hade uttalats, att den år 1958 beslutade lagändring, varigenom borgerlig primärkommuns förvärv av fast egendom undantagits från jordförvärvslagens tillämpningsområde, medfört sådana skadeverkningar, att nämnda kommuners förvärvsfrihet borde begränsas till förvärv för kommunala behov, t. ex. mark för bostadsbyggande, för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar, samt för ändamål som det enligt lag och författning tillkom kommunen att tillgodose. Motionärerna hade därför hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid pågående jordlagsutredning frågan om kommunala jordförvärv måtte upptagas till så skyndsamt prövning, att på grundval därav förslag till lagändring i motionernas syfte kunde föreläggas redan 1960 års riksdag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att

A. motionerna I: 455 och II: 545,

B. motionerna I: 125 och II: 151 samt

C. motionen II: 263

icke måtte föranleda någon annan riksdagens åtgärd, än att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att motionerna för kännedom måtte överlämnas till 1958 års jordlagsutredning.

Ang. prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Vid början av riksdagen förra våren fäste jag jordbruksministerns uppmärksamhet på de kommunala skogsförvärven. Han fann då på grundval av telefonpåringningar till lantbruksnämnderna att ingen särskild fara förelåg. För min del vågade jag påstå — med anledning av enligt min uppfattning alarmerande uppgifter från tre skogslän, där frågan om skogskomplettering åt ofullständiga jordbruk är brännande — att situationen var ganska ledsam. Det lär inte ha blivit bättre sedan dess. Från ett av dessa län säges det rent av på ansvarigt håll, att skogskompletteringen där fullständigt snedvridits genom de kommunala skogsförvärven och de priser som därvid bjudits. I utskottet har upplysts, att 1958 års jordlagsutredning erhållit material, som beträffande just dessa norrlandslän har åtskilligt att säga.

Motionen i år avser också en framställning om att utredningen rörande denna sak skall påskyndas och att på grundval härav förslag till lagändring i motionens syfte skall föreläggas höstrikdagen i år.

Det var inte så, att kommunerna hade full frihet att köpa före 1955. Den då gällande förköpslagen gav tvärtom lantbruksnämnderna möjlighet att ingripa just när det gällde förvärv, som kunde vara hinderliga för komplettering av ofullständiga jordbruk. När på grundval av 1951 års jordbruksrationaliseringsutrednings förslag bestämmelse tillkom om att de kommunala jordförvärven i viss utsträckning skulle underkastas jordpolitisk prövning, innebar inte heller detta något absolut förbud. Utredningen konstaterade att lantbruksnämnderna ingalunda saknat anledning att ingripa mot kommunala förvärv, som försvårat önskvärd förstärkning av ofullständiga jordbruk. Dess förslag anslöt i sitt syfte just till förköpslagens dittillsvarande funktion. Man underströk starkt ifrån utredningens sida, att vid förvärvsprövning borde de kommunala behoven av att anskaffa mark för bostadsbebyggelse samt för industri- och

fritidsändamål lämnas fria. Dessa synpunkter återkom i propositionen om jordförvärvslag år 1955.

Understrykas bör, att 1955 års lag innebar klara undantag från prövningen av kommunala förvärv. Tillstånd erfordras sålunda icke, om kommunerna önskar förvärva jordbruksfastighet, som ingår i stadsplan eller byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948, då fastigheten enligt planerna är avsedd för andra ändamål än jord- och skogsbruk. Inte heller erfordras tillstånd, om jordförvärvet avser att tillgodose ändamål, som det enligt lag och författning tillkommer kommun att tillgodose eller för att på en ort med större sammanhängande befolkning trygga bostadsförhållandena eller eljest i kommunal ägo överföra icke tätbebyggd jord, som behövs för upplåtelse med tomträtt. Jordförvärvslagen medgav likaså möjlighet att efter prövning tillåta kommunerna att förvärva mark både då därigenom övervägande nytta tillfördes näringslivet i orten och eljest, då särskilda behov förelåg.

Jag har ansett mig böra redogöra för detta, ty man har gjort gällande, att 1955 års lag medförde ett förbud, som inte förut fanns. I själva verket ligger det till så, att de inskränkningar, som förköpslagen i praktiken innebar, bevarades där.

År 1958 genomfördes ändring av lagen emot tredje lagutskottets avstyrkande.

Utskottet konstaterade förra året, att för kort tid hade förflutit för att ändra lagen. Nu har ännu ett år gått till ända, och det innebär, att ungefär samma tid har förflutit som innan lagen förra gången ändrades. Här föreligger således ett analogt tidsförhållande.

I årets motion säges uttryckligen, att från jordpolitisk prövning bör undantas sådana jordförvärv, som avser mark för bostadsbebyggelse, samt i övrigt sådana ändamål, som enligt lag och författning tillkommer kommunerna.

Vad man vänder sig emot är de kapitalplaceringsköp, som kommunerna gjort långt över dessa behov och som försvårat för ofullständiga jordbruk att

Ang. prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.

erhålla komplettering. Nu har man motiverat detta så, att man menar det är värdefullt att i kommunens hand ha skog, som kan utnyttjas för beredskapsarbeten vid inträffad arbetslöshet.

Jag gör jämförelsen, herr talman, med de ofullständiga jordbruk, som kan bli lidande i en sådan situation och som, enligt vad jag har mig bekant, faktiskt i vissa fall har blivit lidande då skogskompletteringen har försvärats och omöjliggjorts.

Jag jämför således här med förhållandena för dessa ofullständiga jordbruk. Vad är då ett ofullständigt jordbruk? Jo, det innebär att ägaren till en viss grad är permanent arbetslös. Han har inte möjlighet till full sysselsättning, och hans inkomst ligger ofta nog på en nivå som erinrar om lönenivån för beredskapsarbeten. Här vill man ha möjlighet att kunna förvärva skog för kommunala beredskapsändamål, för tillfälliga arbetslöshetsförhållanden, och därför kunna konkurrera med möjligheterna att tillgodose kompletteringsbehovet för dem vilkas arbetslöshet visserligen är partiell men i alla fall föreligger permanent.

Motionens yrkande innebär framställning om att jordlagsutredningen skall forcera denna fråga och framlägga förslag, som gör det möjligt att till höstrikdagen rätta till dessa förhållanden. Jag tror att detta är en trängande sak. Det är av stor betydelse i län, där skogskomplettering är aktuell, att man slipper den snedbelastning som uppkommit genom att kommunerna i den utsträckning som skett har inträtt som köpare. Det kan inte vara rimligt att kommuner med begränsad folkmängd och begränsad tätortsbebyggelse skall lägga sig till med stora arealer skog. Det lär icke ske för att fylla de primära kommunala uppgifter, som ingen människa vill förmena dem, som 1955 års jordlag inte förmenade dem och som man över huvud taget anser självklart att de skall fullgöra. Vad vi enligt min uppfattning måste reagera emot är, att dessa förvärv ströks ut i en sådan omfattning, att man måste säga sig att and-

ra mera berättigade betydelsefulla önskemål trädes för när. Man vänder sig icke emot att kommunerna förvärvar skog. Vad vi vill är en jordpolitisk prövning som avgör, att dessa skogsförvärv icke är av den arten, att de försvårar kompletteringen av ofullständiga jordbruk.

I överensstämmelse härmed ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna 455 i första kammaren och 545 i andra kammaren.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Inom tredje lagutskottet har vi inte ansett att det i denna fråga har inträffat någonting av sådan vikt och betydelse, att utskottet haft anledning att ändra sin mening, alltså den mening som utskottet uttalade då frågan behandlades förra året.

Min personliga uppfattning är, att det inte kan vara lämpligt att ändra en lag fram och tillbaka, ena året så och andra året så. Man måste, innan en lag skall ändras, i varje fall skaffa sig någon tids erfarenhet av den gällande lagen.

Vi har inte ansett att man borde ingripa i jordlagsutredningens arbete på så sätt, att vi skulle begära att den bryter ut denna fråga. Jordlagsutredningen har att behandla många viktiga problem, och vi har inom utskottet ansett att det vore bäst att utredningen själv fick bestämma arbetstakten och i vilken ordning problemen bör tagas upp.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Det var ett par saker i herr Ferdinand Nilssons anförande som kanske tarvar ett bemötande.

Herr Ferdinand Nilsson säger — om jag fattade hans uttalande rätt på den punkten, men jag hörde mycket noga på — att 1955 års lag egentligen inte förändrade situationen för kommunerna. Jag tror att han menade att kommunerna även enligt 1955 års lag fick möj-

Ang. prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.

lighet att skaffa den mark som de behövde för bostadsbebyggelse och liknande. Det är sant att det fanns en passus, som tillät dem att gå expropriationsvägen, men det fanns inte möjlighet för dem att på lång sikt planera inköpen för sitt markbehov utan att först ha upprättat antingen byggnadsplan eller stadsplan för dessa områden. Detta framgår ganska klart av utskottets skrivning på s. 3 under rubriken »Jordförvärvslagen och kommunerna». Utskottet skriver där: »Den frihet som på grund av 1945 års lag och dess efterföljare gällt för kommunerna upphörde då 1955 års jordförvärvslag trädde i kraft.» Det är väl tillräckligt bevis för att det blev en viss skillnad när 1955 års lag trädde i kraft.

Jag finner det typiskt att man tar upp en diskussion i denna fråga och, såsom herr Ferdinand Nilsson gjorde, utan att kunna redovisa ett sakmaterial, säger att man från sakkunnigt håll fått uppgifter om att kommunerna betalat så mycket för jord och skog, att det har försvårat möjligheterna till förvärv för dem som har ofullständiga jordbruk. Var finns dessa siffror, herr Ferdinand Nilsson? Vilka har lämnat dem; är det lantbruksnämnderna eller lantbruksstyrelsen? Om man i denna fråga skall ge upplysningar, som vi kan bygga en lagändring på, skall man lägga fram faktiska bevis och inte bara komma med påståenden, som ändå ingenting är värda. Lagen har icke varit i kraft så länge, att det finns något material som kan ligga till grund för ett ställningstagande i denna fråga — det är säkert också herr Ferdinand Nilsson medveten om.

När herr Ferdinand Nilsson talar om att det blir svårare att förvärva skog till de ofullständiga jordbruken, måste väl det jävas av den proposition om jordbruksrationaliseringen, som vi behandlade vid 1959 års värriksdag. I den propositionen sägs klart och tydligt att lantbruksnämnderna här i landet äger tillräckligt med skog för att kunna tillgodose de ofullständiga jordbrukens behov på området. Detta bör ju innebära att resonemanget om att kommunernas förvärv har försvårat de ofullständiga

jordbrukens skogsförvärv inte heller är med sanningen överensstämmande. Har lantbruksnämnderna tillräckligt med skog, kan väl inte kommunförvärven efter 1955 så påverka prispolitiken att lantbruksnämndernas skogsinnehav därutöver skulle ha stigit i värde och lantbruksnämnderna alltså ta mer för skogen än de tidigare själva betalt vid förvärvet.

De stora arealer, som herr Ferdinand Nilsson talar om i detta sammanhang, är nog inte heller så särskilt stora. Om någon kommun i landet gjort ett övertramp, så tror jag inte att ett sådant exempel kan ge rätt att generellt klandra kommunerna i sammanhanget. Herr Ferdinand Nilsson är själv kommunalman, och jag lyssnade med visst intresse till hans resonemang för att höra om det skulle vara kommunal mannen eller centerpartisten som talade. Jag fann att det var centerpartisten som talade och att kommunal mannen ställdes åt sidan.

Enligt min mening bör vi gå fram i en litet lugnare takt och först komma till klarhet om vad den senaste lagändringen innebär. Jag tycker att utskottets slutkläm är riktig, när utskottet säger att man skall låta jordlagsutredningen — där även en partivän till herr Ferdinand Nilsson är ledamot — i lugn och ro se över de ifrågavarande tre lagarna och att dess betänkande bör framläggas och remissbehandlas i vanlig ordning innan vi tar ställning till förslag i dessa avseenden. Jag tror att det är den riktiga vägen. Efter den behandlingen av frågan är det dags för riksdagen att ta ställning.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande konstaterade att man inte bör ändra lagar med några få års mellanrum. Jag förstår att den anmärkningen hade adress till herr Hjalmar Nilsson i Kramfors, som var med och motionerade om den ändring av 1955 års lag som skedde år 1958 — det var tydligt och klart vad som åsyftades.

Ang. prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.

När herr Hjalmar Nilsson efterlyste om det i mitt fall var centermannen eller kommunalmanen som talade, vill jag säga att det här gäller ett mycket stort problem, som skär över både politiska och kommunala gränser, nämligen problemet om de ofullständiga jordbrukens komplettering med skog. I det län där herr Hjalmar Nilsson hör hemma finns många, många jordbrukare som inte i längden kan behålla sina jordbruk om de inte får dem förstärkta med skog. Också i det länet finns ett permanent arbetslöshetsproblem, som har sin grund i att jordbruken är små, tillgången på arbetstillfällen på dessa är jämförelsevis liten och utkomstmöjligheterna därför ganska knappa. Kunde man förstärka dessa jordbruk och ge dem större bärighet skulle det innebära någonting värdefullt.

Herr Hjalmar Nilsson frågar hur jag kan påstå att de kommunala skogsförvärven i något län har åstadkommit en snedbelastning och stoppat upp kompletteringsmöjligheterna. Ja, jag vet inte om hans granne till höger kanske kan viska något till honom i det fallet. Men om herr Hjalmar Nilsson hör efter på lantbruksnämnden i Härnösand så är jag övertygad om att han kan få ganska mycket siffror som belyser just detta förhållande.

Herr Hjalmar Nilsson säger att det är fråga om rena övertrampet, när man i ett eller annat fall har köpt stora skogsarealer. Enligt min mening är detta att bagatellisera saken. Det är inte bara i hans län utan också i andra skogslän, alltså i ett flertal fall, som kommuner har köpt stora skogsarealer med den motiveringen att det är värdefullt för en skogskommun att vid inträffad arbetslöshet disponera skogsmark och kunna ordna beredskapsarbeten. Den motiveringen förstår och respekterar jag, men vad jag syftar på är sådana förvärv som vederhörande lantbruksnämnd vid en jordpolitisk prövning hade måst säga nej till om de hade haft makt därtill. Dessa senare förvärv innebär att man reserverar skogsmark för beredskapsarbeten åt andra grupper ifall de

blir arbetslösa, medan den lille jordbrukaren i området, som innerligen väl skulle behöva en komplettering med skog och som lantbruksnämnden närmast borde tänka på vid en jordpolitisk prövning, blir utestängd.

Herr Hjalmar Nilsson yttrade också att jag hade missförstått eller inte riktigt återgivit — jag fattade inte vilket — hur det låg till med jordlagstiftningen 1955 och tidigare. Vi hade tidigare förköpslagen. Den gav lantbruksnämnderna en möjlighet att ingripa just i sådana fall som gällde komplettering av jordbruk. När vi utarbetade förslagen till den nya jordförvärvslag, som antogs år 1955, hade vi den saken för ögonen, vilket för övrigt framgår av de uttalanden som gjordes i samband med lagförslagets behandling. De kommunala jordförvärv, som är rimliga och legala och som sker i överensstämmelse med kommunernas uppgifter när det gäller, såsom vi då skrev, bostadsförsörjningen, industrimark och andra ändamål där kommunala åtgärder behövs, undantogs. Men i de fall förvärven direkt var av betydelse för jordbruksrationaliseringen, då önskade vi en jordpolitisk prövning.

Jag återkommer nu till motionen. Motionärerna säger: »Man bör enligt vår mening från jordpolitisk prövning undantaga endast sådana kommunala jordförvärv, som avser att tillgodose kommunala behov, t. ex. mark för bostadsbyggande, för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar samt för ändamål som det enligt lag och författning tillkommer kommunen att tillgodose.» Motionärerna vill alltså bibehålla den möjlighet som förut fanns för kommun att förvärva mark, men i de fall, då det kan tänkas uppstå kontroverser angående lämpligheten av att skogstillgångar placeras hos kommunen i stället för hos en enskild, som behöver komplettera sitt jordbruk, önskar motionärerna, om jag har fattat dem rätt, en jordpolitisk prövning.

Jag kan inte finna annat än att detta är sunt och riktigt, och därför vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande.

Ang. prövning av frågan om kommunala jordförvärv, m. m.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Jag tror inte att jag behöver ta åt mig, när herr Ferdinand Nilsson nu riktade sig till mig beträffande ändringen av dessa lagar. Det är nämligen så, att jag och några till motionerade, men det var ju en betryggande majoritet både i första och andra kammaren som beslutade ifrågavarande lagändring. Att majoriteten var så kraftig innebar väl ändå att riksdagsmännen både i denna och i medkammaren hade kommit fram till den uppfattningen att det förslag, som år 1955 hade lagts fram av en jordbruksminister, som var partivän till herr Ferdinand Nilsson, inte var som det borde vara. Därför genomfördes denna ändring.

Herr Ferdinand Nilsson talade här om mitt län. Enligt statistiken är lantbruksnämnden där den som förfogar över mest skog här i landet. Den har köpt tillräckligt mycket för att kunna tillgodose även de jordbruk som behöver komplettering med skog, och jag tror därför inte att vi behöver ändra lagen för mitt läns skull. Där kommer säkerligen att finnas tillräckligt med skog för att kunna ordna komplettering åt de jordbrukare som kan önska sådan.

Här sitter nu jordlagsutredningen och diskuterar jordförvärvslagen, bolagsförbudsagen och uppsiktslagen. Varje detalj i dessa olika lagar diskuteras och vägs mot varandra. Även en sådan liten detalj som denna fråga kommer att nogga övervägas. Är det då lämpligt att bryta ut en enda sådan liten detalj och försöka lösa den för sig, när man ändå har kommit så pass långt i jordlagsutredningen, att man har börjat diskutera lagparagraferna, och då man är medveten om att utredningen måste lägga fram sitt förslag så snart att beslut i frågan kan fattas vid nästa års riksdag, eftersom jordförvärvslagens giltighetstid utlöper under år 1962? Innan dess måste hela denna fråga praktiskt taget utredas, och under sådana förhållanden inser jag inte angelägenheten av att bara ett år innan utredningen framlägger sitt förslag plocka ut denna lilla detalj i hela det stora problemkomplexet.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Bara två randanmärkningar, herr talman!

Herr Hjalmar Nilsson var väldigt intresserad för att konstatera att det var en centerpartist som lagt fram lagförslaget år 1955, och han menade väl att att därför var det inte så kinkigt med det. Ja, herr Hjalmar Nilsson, det var en koalitionsregering som lade fram förslaget, och herr Hjalmar Nilsson desavuerade alltså samtidigt herr Norups socialdemokratiska kolleger, ty såsom herr Hjalmar Nilsson vet är en regering solidarisk i fråga om sina förslag. Det var den saken.

Varför skall man bryta lös en sådan liten detalj som frågan om de kommunala jordförvärven? frågar herr Hjalmar Nilsson. Även med risk att trötta genom upprepning vill jag svara: Det gick dock bra att bryta lös den detaljen år 1958!

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Efter denna lilla vindil kan det kanske vara på sin plats att jag, som i likhet med herr Hjalmar Nilsson är en av dem som sitter med i den omtalade jordlagsutredningen, också avger mitt ord.

Jag vill då först säga att jag tror att hela detta frågekomplex rörande det svenska jordbruket och dess framtid och de lagar som därmed måste vara förknippade för att denna del av vårt näringsliv skall kunna fortbestå, måste prövas från de politiska aspekterna med den största försiktighet.

Jag tror inte att vare sig det ena eller det andra partiet behöver anstränga sig med någon politisk ansiktslyftning, utan det väsentligaste är väl att alla som arbetar med problemen är besjälade av viljan att åstadkomma någonting av bestående värde. Jag skulle vid det här tillfället, herr talman, kunna draga fram exempel som i ganska stor utsträck-

Ang. användningen av benämningen glass

ning ger herr Ferdinand Nilsson rätt, men jag anser att då frågan i dag inte har nått längre på vägen mot sin lösning, och då den sedermera skall behandlas av jordlagsutredningen, båtär det i dagens läge föga att argumentera vare sig för eller emot. Därför, herr talman, avstår jag från detta och vill bara deklarerera min uppfattning på så sätt att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående punkten A av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan samt särskilt rörande punkterna B och C.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla motionerna I: 455 och II: 545.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna B och C hemställt.

Ang. användningen av benämningen glass

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av motioner rörande användningen av benämningen glass.

Tredje lagutskottet hade behandlat två i riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 314 i första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* och nr 390 i andra kammaren av herr *Wahrendorff m. fl.*

I motionerna hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av livsmedelsstadgan att, med tillämpning från

den dag då konventionen angående upprättande av Europeiska frihandelssammanslutningen trädde i kraft, glass, vid vars tillverkning använts annat fettämne än mjölkfett eller som framställts utan fettämne, icke måtte saluföras eller utbjudas under annan benämning än att förhållandet därav klart framginge, exempelvis genom att beteckningen margarin eller motsvarande skulle fogas före ordet »glass» eller före ordet »is» eller också så att »glass» respektive »is» icke finge ingå i benämningen för varan.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 314 och II: 390 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

1) av herr *Hansson* i Skegrie och herr *Nilsson, Ferdinand*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 314 och II: 390 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av livsmedelsstadgan som reservanterna förordat;

2) av herrar *Stiernstedt* och *Turesson*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! I egenskap av reservant i utskottet ber jag att i korthet få anföra några synpunkter.

Det är ju anknytningen till den europeiska frihandelssammanslutningen som har aktualiserat detta ärende. Länder som har bestämmelser sådana som åsyftas i den väckta motionen skall under vissa förutsättningar kunna få möjlighet att exportera glassprodukter till Sverige under mindre betryggande förhållanden än som råder i de olika länder det är fråga om. Det förefaller inte rimligt att sådant skall få förekomma. Det förefaller inte rimligt att produkter från Danmark, Norge och Storbritannien, där bestämmelser gäller i stil med

Ang. användningen av benämningen glass

vad som yrkats i motionerna, skall få vinna avsättning i Sverige utan att vi får klarhet i fråga om hur den varan framställts.

Det framhölls i utskottet att man kan ha olika synpunkter på vad som är den bästa glassen. Motionärerna har utgått ifrån att gräddglassen, d. v. s. den glass som tillverkas med tillsats av mjölkfett, är kvalitativt värdefullare. Från andra håll har det sagts att somliga konsumenter av något skäl kanske föredrar en annan produkt. Vad motionerna syftar till är inte i och för sig en åtgärd för att påverka konsumtionen i ena eller andra riktningen. De syftar till att konsumenterna skall få veta vad det är de köper.

Utskottet argumenterar litet lustigt, tycker jag. I utskottsutlåtandet heter det: »Enligt utskottets mening är det ur svensk synpunkt strängt taget ovidkommande under vilken beteckning en här saluförd vara säljes i ett annat land.» Jag är inte så säker på att det är ovidkommande. Det kommer nämligen att påverka konkurrensförhållandena. Utskottet säger vidare: »Utskottet anser nu liksom 1958 att varudeklaration i någon form är önskvärd.» Sedan drar man på sitt sätt konsekvensen i slutet av samma stycke i utlåtandet och säger: »Anledning att för närvarande införa bestämmelser om varudeklarationsskyldighet beträffande glass anser utskottet ej föreligga.»

Det är ett resonemang fram och tillbaka som inte ger mycket. Under sådana förhållanden förefaller det rimligare att gå den väg som motionärerna har föreslagit och få till stånd en lagstiftning som ger konsumenterna klarhet om vad det i detta fall gäller. I överensstämmelse härmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Hansson i Skegrie och mig avgivna reservationen.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Då vårt land har anslutit sig till EFTA, finns det anledning förmoda att det vidgade handelsamarbe-

te som börjar den 1 juli i år med stor sannolikhet kommer att innebära bl. a. att import av glass upptages i varje fall från Danmark, Norge och Storbritannien. Dessa tre länder har som bekant redan genomfört en bestämmelse om särskilt namnskydd för glass, tillverkad av mjölkprodukter.

I Danmark har man också infört den bestämmelsen, att glass som inte framställs av mjölkfett, kallas för »ernol». Man vill med andra ord genom denna beteckning ge konsumenterna en klar upplysning om vad för sorts vara de köper. Glassimporten till Sverige kan i första hand väntas ske i form av chokladöverdragen glass, då denna enligt konventionen betraktas som industrivara, men även annan glass torde komma i fråga. Avgörande blir hur konventionen tolkas.

Om situationen blir denna och om vi inte inför en likartad bestämmelse i vårt land som i Danmark och Norge, blir vi mottagare av en import av exempelvis ernol eller likvärdig glass men med den skillnaden, att ernolen här kan saluföras som glass. Kunden vet ej vad han köpt förrän efter köpet. Det måste därför vara ett konsumentintresse av rang att redan genom namnet ha varudeklarationen given. Samtidigt erkänner jag att det måste vara ett producentintresse till skydd för en i dubbel bemärkelse god vara.

Utskottet anser också att en varudeklaration i princip vore önskvärd. Jag tycker att det är ett uttalande som vi bör ta fasta på, ty man syndar i alltför hög grad i detta avseende. Det vore säkert mycket klokt om vi mer och mer kunde gå in för en varudeklaration. Här har vi nu en enkel möjlighet att för just denna vara genom ett namnskydd vidta en sådan önskvärd åtgärd. Jag vill gärna erkänna, att jag anklagar mig själv för att jag inte vid detta tillfälle har möjlighet att bjuda kammarens ledamöter på ett smakprov av de båda olika glasstyperna. Hade jag lyckats med detta, skulle jag varit rätt övertygad om att många här hade instämt med mig i ett bifall till reservationen nr 1.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Även om vi nu hade fått smakprov på olika sorters glass, tror jag inte att det på något sätt skulle ha kunnat inverka på kammarens beslut.

Saken är ju i själva verket mycket enkel. Om vi har beteckningen glass för alla glassprodukter av olika slag och menar att en viss grupp av dessa produkter, t. ex. glassvaror som är tillverkade av mjölkprodukter, har en högre kvalitet och är att föredraga framför andra, kan man vidta den mycket enkla åtgärden att använda namnet gräddglass. Det kan göras av vem som helst som tillverkar glass med grädde som råvara. Om man kallar det för gräddglass, har man fått fram olikheten mellan det som bara kallas glass och det som kallas gräddglass. Det är mycket enklare att göra det än att begära att de som tillverkar glass av annan typ skall sätta något annat prefix framför.

Möjligheten att kalla sin glass för gräddglass finns redan, om man menar att detta skulle vara till någon fördel. I själva verket är det så att de, som tillverkar glass, i många fall har andra beteckningar som de arbetat fram och som är mera slagkraftiga. I stora delar av Västsverige säger man Trollhätteglass. Denna är, såvitt jag vet, en gräddglass, men det bryr man sig inte om att göra reklam för, utan man kallar den Trollhätteglass, därför att det är ett namn som visat sig slagkraftigt. Där har vi alltså en möjlighet att skilja mellan olika slag av glass.

Vill man därutöver ha närmare bestämmelser, bör man kräva en varudeklaration. Utskottet har ansett en sådan önskvärd. Nu har det redan tagits ett steg i denna riktning — och det är möjligt att man kommer att gå ännu längre på den vägen — genom att ange hur många procent av olika råvaror som finns i produkten.

Om man har klart för sig att situationen är sådan som den jag skildrat här, kommer inte frihandelsområdets bestämmelser att inverka på något sätt. Ännu vet vi för övrigt inte, om glassen kommer att räknas som jordbruksprodukt eller

Ang. användningen av benämningen glass

som industriprodukt. Är man överens om att produkten inte får kallas för gräddglass, om den inte är tillverkad av grädde, kan jag inte se, hur frihandelsbestämmelserna på något sätt kan inverka på avsättningen av importerad glass eller på den importerade glassens konkurrenskraft gentemot den i Sverige tillverkade glassen.

Det är, såsom utskottet säger, alldeles ovidkommande, under vilken beteckning glassen säljs i tillverkningslandet. Det enda som är av betydelse för oss är, att vi får reda på vad glassen innehåller. Har vi alltså klart för oss, att det redan nu är möjligt att särskilja gräddglass från annan glass helt enkelt genom att sätta »grädd» framför, har vi löst frågan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hansson i Skegrie och herr Nilsson, Ferdinand, vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner angående pornografiska tidskrifter, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna följande meddelande angående plena under nästa vecka, den 6—12 mars.

Plena hålles tisdagen den 8 mars kl. 16 (bordläggningssplenium), onsdagen den 9 mars kl. 10 (arbetsplenium) och fredagen den 11 mars kl. 14 (bordläggningssplenium).

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 59, angående fråga om befrielse från viss betalningsskyldighet till kronan inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde; och

nr 61, angående statsbidrag till lärarbostäder m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.26.

In fidem

K.-G. Lindelöw.